Fyzikové
Komedie o 2 dějstvích

OSOBY

Slečna doktorka Mathilda von Zahnd, *psychiatrička*
Marta Bollová, *vrchní sestra*
Monika Stettlerová, *ošetřovatelka*
Uwe Sievers, *vrchní ošetřovatel*
McArthur, *ošetřovatel*
Murillo, *ošetřovatel*
Herbert Georg Beutler, *zvaný* Newton
Ernst Heinrich Ernesti, *zvaný* Einstein } *pacienti*
Johann Wilhelm Möbius
Misionář Oskar Rose
Misionářova žena Lina Rosová
Adolf-Friedrich
Wilfried-Kaspar } *její synové*
Jörg-Lukas
Richard Voss, *policejní inspektor*
Soudní lékař
Guhl
Blocher } *policejní úředníci*

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Místo děje: salón pohodlné, i když poněkud sešlé „vily" soukromého sanatoria „Třešňovka". *Bližší okolí*: zprvu přírodní, pak zastavěný břeh jezera, ještě dále středně velké, spíš malé město. Kdysi půvabné hnízdo se zámkem a starou částí města je nyní ozdobeno ohavnými budovami pojišťovacích společností a žije hlavně skrovnou universitou s vybudovanou teologickou fakultou a letními jazykovými kursy, dále obchodní školou a učilištěm pro zubní techniky, potom dívčími penzionáty a lehkým průmyslem, který sotva stojí za zmínku; tím už jaksi leží stranou veškerého ruchu. Docela nadbytečně uklidňuje nervy ještě i krajina; k dizpozici jsou modravá horská pásma, humánně zalesněné pahorky a veliké jezero, jakož i širá, k večeru zamlžená rovina v bezprostřední blízkosti — kdysi ponurá bažina—, nyní protkaná kanály a úrodná, s věznicí kdesi opodál a kní příslušejícím velkostatkem, takže je všude kolem vidět mlčenlivé a stínovité skupiny a hloučky trestanců, kteří okopávají a ryjí na polích. Avšak místo, krajina sama, nehraje vlastně roli, zmiňujeme se o ní jen kvůli přesnosti, protože my přece vůbec neopustíme „vilu" blázince (*tak teď to slovo přece padlo*), ještě přesněji: ani ten salón neopustíme, předsevzali jsme si přece, že budeme přísně dodržovat jednotu místa, času a děje; ději, který se odehrává mezi blázny, přísluší jedině klasická forma. Ale k věci. Co se týká „vily", kdysi v ní byli ubytováni všichni pacienti zakladatelky toho podniku, slečny Dr. h. c. MUDr. Mathildy von Zahnd, všichni ti přibláblí aristokrati, arteriosklerózní politikové — pokud stále ještě nevládnou —, debilní milionáři, schizofrenní spisovatelé, depresivně maniačtí velkoprůmyslníci atd., krátce celá ta duševně pobloudilá elita poloviny Západu, neboť slečna doktorka je slavná; nejen proto, že ta hrbatá stará panna v tom svém věčném lékařském plášti pochází z mocné, autochtonní rodiny, jejímž je posledním výhonkem, který stojí za řeč, nýbrž proto, že má pověst i jako lidumil a psychiatr, ba můžeme klidně říci: světovou pověst (právě vyšla její korespondence s C. G. Jungem). Avšak nyní jsou ti prominentní a ne vždy příjemní pacienti dávno přestěhováni do elegantní světlé novostavby, za horentní ceny se i ta nejpovážlivější minulost změní v čiré potěšení. Novostavba se svými četnými pavilóny (s Erniho malbami na oknech v kapli) se rozkládá v jižní části rozlehlého parku směrem k rovině, zatímco od „vily" se svažuje trávník s obrovskými stromy dolů k jezeru. Podél břehu vede kamenná zeď. V salóně nyní řídce obydlené „vily" se zdržují povětšině

tři pacienti, čirou náhodou fyzikové; vlastně ani ne tak náhodou, řídíme se humánními principy a necháváme pohromadě to, co patří k sobě. Fyzikové žijí sami pro sebe, každý z nich zakuklen do přediva svých představ, společně jedí v salóně, občas diskutují o své vědě nebo tiše civí do prázdna, neškodní, pomilovánihodní blázni, poddajní, lehce ovladatelní a nenároční. Krátce řečeno, byli by to vzorní pacienti, kdyby se bylo v poslední době neudálo cosi povážlivého, ba přímo strašného: Jeden z nich uškrtil před třemi měsíci ošetřovatelku, a teď se týž případ stal nanovo. A tak je opět policie v domě. V salóně je proto víc lidí než obvykle. Ošetřovatelka leží na podlaze v tragické a definitivní poloze, spíš v pozadí, abychom obecenstvo zbytečně neděsili. Avšak nesmíme přehlédnout, že došlo k zápasu. Nábytek je povážlivě zpřevrácen. Stojací lampa a dvě křesla leží na zemi, vpředu vlevo je kulatý stůl převržen tak, že jeho nohy trčí do obecenstva. Ostatně přestavba „vily" v blázinec (vila byla kdysi letním sídlem rodiny von Zahnd) zanechala v salóně bolestné stopy. Stěny jsou až do výše člověka nalakovány hygienickým nátěrem, teprve nad ním je vidět bývalou omítku s částečně ještě zachovalou štukaturou. Troje dveře v pozadí, které vedou z malé haly do pokojů nemocných fyziků, jsou čalouněny černou kůží. Kromě toho jsou očíslovány 1 až 3. Vlevo je ohavné těleso ústředního topení, vpravo umývadlo s ručníky na tyči. Z pokoje č. 2 (prostřední pokoj) zaznívají housle s klavírem. Beethoven. Kreutzerova sonáta. Levá stěna je obrácena do parku, okna jsou vysoká a sahají až k podlaze pokryté linoleem. Vlevo a vpravo u oken těžká záclona. Dvojkřídlové dveře vedou na terasu, jejíž kamenné zábradlí se odráží od pozadí parku a relativně slunečné listopadové oblohy. Je krátce po půl páté odpoledne. Vpravo nad zcela zbytečným krbem, před nímž stojí mříž, visí portrét v těžkém zlatém rámu, představující starého muže s kozí bradkou. Vpředu vpravo těžké dubové dveře. Z hnědého kasetového stropu visí těžký zlacený lustr. Nábytek: kolem kulatého stolu stojí — je-li salón uklizen — tři židle, právě tak bíle nalakované jako stůl. Ostatní nábytek je poněkud opotřebovaný a pochází z různých stylových období. Vpravo v popředí stojí pohovka a stolek, po stranách dvě křesla. Stojací lampa patří vlastně za pohovku, pokoj tedy naprosto není přeplněný: k výpravě jeviště, kde v protikladu k hrám starých Řeků a Římanů předchází tragédii satyrské drama, patří jen docela málo předmětů. Můžeme začít. Nad mrtvolou se sklánějí kriminální úředníci v civilu, klidní, přívětiví chlapíci, kteří už zkonzumovali svou dávku bílého vína a podle toho to z nich zavání. Přeměřují, berou

otisky prstů atd. Uprostřed salónu stojí policejní inspektor Richard Voss, v plášti a s kloboukem na hlavě, vlevo vrchní sestra Marta Bollová, která vypadá právě tak rezolutně, jak se jmenuje a jaká skutečně je. Na křesle úplně vpravo sedí jeden policista a stenografuje. Policejní inspektor si vezme z hnědého pouzdra doutník.

INSPEKTOR Smí se tu kouřit?
VRCHNÍ SESTRA Není to zvykem.
INSPEKTOR Pardon.

Schová doutník.

VRCHNÍ SESTRA Šálek čaje?
INSPEKTOR Raději něco ostřejšího.
VRCHNÍ SESTRA Jste v léčebném ústavu.
INSPEKTOR Tak nic. Blochere, můžeš fotografovat.
BLOCHER Ano, pane inspektore.

Fotografování, blesková světla.

INSPEKTOR Jak se jmenovala ta ošetřovatelka?
VRCHNÍ SESTRA Irena Straubová.
INSPEKTOR Stáří?
VRCHNÍ SESTRA Dvaadvacet. Z Kohlwangu.
INSPEKTOR Rodinní příslušníci?
VRCHNÍ SESTRA Bratr ve východním Švýcarsku.
INSPEKTOR Dali jste mu zprávu?
VRCHNÍ SESTRA Telefonicky.
INSPEKTOR Vrah?
VRCHNÍ SESTRA Pane inspektore, prosím vás — ten ubožák je přece nemocen.
INSPEKTOR Tak dobrá: Pachatel?
VRCHNÍ SESTRA Ernst Heinrich Ernesti. Říkáme mu Einstein.
INSPEKTOR Proč?
VRCHNÍ SESTRA Protože se pokládá za Einsteina.
INSPEKTOR Ach tak.

Obrátí se k stenografujícímu policistovi.

INSPEKTOR Máte výpověď vrchní sestry, Guhle?
GUHL Ano, pane inspektore.
INSPEKTOR Zardoušena, doktore?
SOUDNÍ LÉKAŘ Naprosto jasné. Šňůrou od stojací lampy. Tihle šílenci mívají gigantickou sílu. Je v tom něco až velkolepého.
INSPEKTOR Tak. Myslíte. Já ale myslím. že je nezodpovědné nechat tyhle šílence ošetřovat sestrami. To už je druhá vražda.
VRCHNÍ SESTRA Pane inspektore, prosím vás.
INSPEKTOR — druhá nehoda během tří měsíců v ústavu Třešňovka.

Vytáhne notýsek.

INSPEKTOR Dvanáctého srpna zardousil nějaký Herbert Georg Beutler, který se pokládá za velkého fyzika Newtona, ošetřovatelku Dorotheu Moserovou.

Opět notýsek schová.

INSPEKTOR Taky v tomhle salóně. S ošetřovateli by k tomu nikdy nedošlo.
VRCHNÍ SESTRA Myslíte? Sestra Dorothea Moserová byla členkou dámského zápasnického klubu a sestra Irena Straubová zemskou mistryní v judo.
INSPEKTOR A vy?
VRCHNÍ SESTRA Já vzpírám.
INSPEKTOR Mohl bych teď vraha —
VRCHNÍ SESTRA Pane inspektore, prosím vás.
INSPEKTOR — pachatele vidět?
VRCHNÍ SESTRA Hraje na housle.
INSPEKTOR Co to znamená: Hraje na housle?
VRCHNÍ SESTRA Slyšíte přece.
INSPEKTOR Tak ať prosím přestane.

Vrchní sestra nereaguje.

INSPEKTOR Musím ho vyslechnout.
VRCHNÍ SESTRA To nejde.

INSPEKTOR Proč to nejde?
VRCHNÍ SESTRA Z lékařského hlediska to nemůžeme připustit. Pan Ernesti teď musí hrát na housle.
INSPEKTOR Vždyť ten chlap uškrtil ošetřovatelku!
VRCHNÍ SESTRA Pane inspektore. Žádný chlap, ale nemocný člověk, který se musí uklidnit. A protože se pokládá za Einsteina, uklidní se jen hrou na housle.
INSPEKTOR Jsem už snad také blázen, nebo co?
VRCHNÍ SESTRA Ne.
INSPEKTOR Čert aby se v tom vyznal.

Utře si pot.

INSPEKTOR Je tu vedro.
VRCHNÍ SESTRA Vůbec ne.
INSPEKTOR Vrchní sestro, zavolejte, prosím vás, šéflékařku.
VRCHNÍ SESTRA To také nejde. Slečna doktorka doprovází Einsteina na klavír. Einstein se uklidní, jedině když ho doprovází slečna doktorka.
INSPEKTOR A před třemi měsíci musela slečna doktorka hrát šachy s Newtonem, aby se mohl uklidnit on. Tak to tedy ne, vrchní sestro Marto. Zkrátka a dobře, musím se šéflékařkou mluvit.
VRCHNÍ SESTRA Prosím. Musíte tedy počkat.
INSPEKTOR Jak dlouho bude ještě to fidlání trvat?
VRCHNÍ SESTRA Čtvrt hodiny, hodinu. Podle toho.

Inspektor se ovládne.

INSPEKTOR Dobrá. Počkám.

Zařve.

INSPEKTOR Počkám!
BLOCHER Tak my bychom byli hotovi, pane inspektore.
INSPEKTOR *tupě* Já taky.

Ticho. Inspektor si utírá pot.

INSPEKTOR Můžete mrtvolu vynést.
BLOCHER Ano, pane inspektore.

VRCHNÍ SESTRA Ukážu pánům cestu parkem do kaple.

Otevře dveře. Vynášejí mrtvolu. I přístroje. Inspektor sundá klobouk, vyčerpaně se posadí do křesla vlevo od pohovky. Stále ještě je slyšet hru na housle a klavírní doprovod. Z pokoje č. 3 přichází Herbert Georg Beutler v kostýmu z počátku osmnáctého století, s parukou na hlavě.

NEWTON Sir Isaac Newton.
INSPEKTOR Policejní inspektor Richard Voss.

Zůstane sedět.

NEWTON Těší mě. Velice mě těší. Skutečně. Slyšel jsem hřmot, sténání, chroptění, potom pobíhání. Smím se otázat, co se zde odehrálo?
INSPEKTOR Sestra Irena Straubová byla zardoušena.
NEWTON Zemská mistryně v judo?
INSPEKTOR Mistryně v judo.
NEWTON Strašné.
INSPEKTOR Ernstem Heinrichem Ernestim.
NEWTON Ale ten přece hraje na housle.
INSPEKTOR Musí se uklidnit.
NEWTON Je jistě vyčerpaný po takovém zápase. Není konečně žádný silák. Čím ji —?
INSPEKTOR Šňůrou od lampy.
NEWTON Šňůrou od lampy. Také jedna možnost. Ach, ten Ernesti. Je mi ho líto. Hrozně líto. I té mistryně v judo je mi líto. Dovolíte. Musím tu trochu uklidit.
INSPEKTOR Prosím. Skutkovou podstatu jsme sepsali.

Newton postaví stůl, potom urovná židle.

NEWTON Nepořádek nesnáším. Vlastně jsem se stal fyzikem jen z lásky k pořádku.

Postaví stojací lampu.

NEWTON Abych přivedl k vyššímu řádu zdánlivý nepořádek v přírodě.

Zapálí si cigaretu.

NEWTON Nebude vám vadit, když si zakouřím?
INSPEKTOR *radostně* Naopak, já —

Chce si vzít z pouzdra doutník.

NEWTON Promiňte, ale když jsme právě mluvili o pořádku: Tady smějí kouřit jen pacienti, nikoli návštěvy. Nedalo by se tu dýchat.
INSPEKTOR Rozumím.

Zastrčí zase pouzdro.

NEWTON Nebude vám vadit, když si naleju skleničku koňaku?
INSPEKTOR Naprosto ne.

Newton vytáhne za mřížť v krbu láhev koňaku a sklenku.

NEWTON Ach, ten Ernesti. Jsem z toho celý pryč. Jak jen někdo může uškrtit ošetřovatelku!

Posadí se na pohovku, naleje si koňak.

INSPEKTOR Ale vy jste přece taky uškrtil ošetřovatelku.
NEWTON Já?
INSPEKTOR Sestru Dorotheu Moserovou.
NEWTON Tu zápasnici?
INSPEKTOR Dvanáctého srpna. Šňůrou od záclony.
NEWTON Ale to je přece něco úplně jiného, pane inspektore. A pak, já přece nejsem blázen. Na zdraví.
INSPEKTOR Na zdraví.

Newton se napije.

NEWTON Sestra Dorothea Moserová. Když tak na to vzpomenu. Plavovláska. Ohromně rázná. Při těle, ale mrštná. Milovala mě a já miloval ji. To dilema se dalo vyřešit jen šňůrou od záclony.
INSPEKTOR Dilema?
NEWTON Mým úkolem je přemítat o gravitaci, a ne milovat ženu.

INSPEKTOR Chápu.

NEWTON A k tomu ještě ten strašný věkový rozdíl.

INSPEKTOR Jistě. Vždyť vám musí být hodně přes dvě stě let.

Newton na něho udiveně civí.

NEWTON Jak to?

INSPEKTOR No, jako Newton —

NEWTON Přeskočilo vám, pane inspektore, nebo to jen tak děláte?

INSPEKTOR Poslyšte —

NEWTON Vy opravdu věříte, že jsem Newton?

INSPEKTOR Vy tomu přece věříte.

Newton se nedůvěřivě ohlédne.

NEWTON Mohu vám svěřit tajemství, pane inspektore?

INSPEKTOR Samozřejmě.

NEWTON Já nejsem Sir Isaac. Já se za Newtona jen vydávám.

INSPEKTOR A proč?

NEWTON Kvůli Ernestimu.

INSPEKTOR Nechápu.

NEWTON Na rozdíl ode mne je totiž Ernesti opravdu nemocný. Namlouvá si, že je Albert Einstein.

INSPEKTOR Co to má společného s vámi?

NEWTON Kdyby se Ernesti dověděl, že pravý Albert Einstein jsem já, bylo by zle.

INSPEKTOR Chcete tím říct —

NEWTON Ovšem. Ten slavný fyzik a zakladatel teorie relativity jsem já. Narozen 14. března 1879 v Ulmu.

Inspektor se poněkud zmateně zvedne.

INSPEKTOR Velice mě těší.

Newton rovněž vstane.

NEWTON Říkejte mi prostě Alberte.

INSPEKTOR A vy mně Richarde.

Potřesou si rukama.

NEWTON Mohu vás ujistit, že bych tu Kreutzerovu sonátu zahrál mnohem vzletněji než Ernst Heinrich Ernesti. To andante hraje prostě jako barbar.

INSPEKTOR Já hudbě nerozumím.

NEWTON Posaďme se.

Táhne ho na pohovku. Položí paži kolem inspektorových ramen.

NEWTON Richarde.

INSPEKTOR Copak, Alberte?

NEWTON Že vy se zlobíte, protože mě nemůžete zatknout?

INSPEKTOR Ale Alberte.

NEWTON Chtěl byste mě zatknout proto, že jsem uškrtil ošetřovatelku, anebo proto, že jsem umožnil vynález atomové bomby?

INSPEKTOR Ale Alberte.

NEWTON Richarde, když támhle u dveří otočíte vypínačem, co se stane?

INSPEKTOR Rozsvítí se světlo.

NEWTON Zapojíte proud. Rozumíte trochu elektřině, Richarde?

INSPEKTOR Nejsem fyzik.

NEWTON Já se v ní taky moc nevyznám. Na základě pozorování přírody si vytvářím o ní pouze teorii. Tuto teorii převedu do jazyka matematiky a dostanu řadu vzorců. Potom přijdou technici. A ti už se starají jen o vzorce. Zacházejí s elektřinou jako pasák s děvkou. Využívají ji. Zkonstruují stroje, a takový stroj se dá použít až tehdy, když se stane nezávislým na poznání, které umožnilo jeho vynález. A proto dnes může každý osel rozsvítit žárovku — anebo přivodit výbuch atomové bomby.

Poklepe inspektorovi na rameno.

NEWTON A vy byste mě teď chtěl za to zatknout, Richarde. To není fair.

INSPEKTOR Ale Alberte, já vás přece vůbec nechci zatknout.

NEWTON Jenom proto, že mě pokládáte za blázna. Ale pročpak se nezdráháte rozsvítit světlo, když nerozumíte elektřině? Vy jste zločinec, Richarde. Ale teď musím uklidit ten koňak, nebo bude vrchní sestra řádit.

Newton opět schová láhev koňaku za mříž krbu, ale sklenku nechá stát na stole.

NEWTON Sbohem.
INSPEKTOR Sbohem, Alberte.
NEWTON Měl byste zatknout sám sebe, Richarde!

Opět zmizí v pokoji č. 3.

INSPEKTOR Ale teď si zapálím.

Rychle se rozhodne, vyndá z pouzdra doutník, zapálí si a kouří. Vchází Blocher.

BLOCHER Můžeme jet, pane inspektore.

Inspektor zadupe.

INSPEKTOR Já počkám! Na šéflékařku!
BLOCHER Prosím, pane inspektore.

Inspektor se uklidní, zabručí.

INSPEKTOR Vrať se s mužstvem do města, Blochere. Přijedu později.
BLOCHER Rozkaz, pane inspektore.

Blocher odejde. Inspektor bafá z doutníku, vstane, zlostně přechází po salónu, zastaví se u krbu před portrétem, prohlíží si jej. Mezitím zmlkly tóny houslí a klavíru. Dveře pokoje č. 2 se otevřou a vyjde slečna doktorka Mathilda von Zahnd. Je hrbatá, asi pětapadesátiletá, má na sobě bílý lékařský plášť a stetoskop.

SLEČNA DOKTORKA Můj otec, tajný rada August von Zahnd. Bydlel v téhle vile, než jsem z ní udělala sanatorium. Velký muž, opravdový člověk. Jsem jeho jediné dítě. Nenáviděl mě jako mor, nenáviděl vůbec všechny lidi jako mor. Asi právem, jako vedoucí národohospodář měl příležitost nahlédnout do

takových propastí lidského ducha, jaké zůstanou nám psychiatrům na věky skryty. My psychiatři už zkrátka jsme a zůstaneme beznadějně romantickými filantropy.

INSPEKTOR Před třemi měsíci tu visel jiný portrét.

SLEČNA DOKTORKA Můj strýc, politik. Kancléř Joachim von Zahnd.

Položí noty na stolek před pohovkou.

SLEČNA DOKTORKA Tak. Ernesti se uklidnil. Hodil sebou na postel a usnul. Jako šťastný chlapec. Teď si mohu zase oddechnout. Už jsem se bála, že bude chtít hrát ještě třetí Brahmsovu sonátu.

Posadí se do křesla vlevo od pohovky.

INSPEKTOR Promiňte, slečno doktorko von Zahnd, že nerespektuji zákaz kouření, ale —

SLEČNA DOKTORKA Jen klidně kuřte, inspektore. Taky si musím vzít cigaretu, ať si vrchní sestra Marta říká, co chce. Zapalte mi.

Inspektor jí zapálí, doktorka kouří.

SLEČNA DOKTORKA Je to děsné. Ubohá sestra Irena. Takové děvče jako lusk.

Zpozoruje sklenku.

SLEČNA DOKTORKA Newton?
INSPEKTOR Měl jsem to potěšení.
SLEČNA DOKTORKA Raději tu sklenku uklidím.

Inspektor ji předejde a postaví sklenku za mříž krbu.

SLEČNA DOKTORKA Kvůli vrchní sestře.
INSPEKTOR Rozumím.
SLEČNA DOKTORKA Bavil jste se s Newtonem?
INSPEKTOR Něco jsem objevil.

Posadí se na pohovku.

SLEČNA DOKTORKA Gratuluji.

INSPEKTOR Newton se totiž taky pokládá za Einsteina.

SLEČNA DOKTORKA To vypravuje každému. Ve skutečnosti se ale pokládá za Newtona.

INSPEKTOR *ohromeně* Víte to jistě?

SLEČNA DOKTORKA Za co se moji pacienti považují, určuji já. Znám je daleko líp, než se znají sami.

INSPEKTOR Možná. Ale potom byste nám měla taky pomoct, slečno doktorko. Vláda si stěžuje.

SLEČNA DOKTORKA Státní návladní?

INSPEKTOR Zuří.

SLEČNA DOKTORKA Jako bych já za to mohla, Vossi.

INSPEKTOR Dvě vraždy —

SLEČNA DOKTORKA Ale inspektore.

INSPEKTOR Dvě nehody. Ve třech měsících. Musíte uznat, že bezpečnostní opatření ve vašem ústavě jsou nedostatečná.

SLEČNA DOKTORKA A jak si ta bezpečnostní opatření vůbec představujete, inspektore? Řídím léčebný ústav, ne káznici. Vrahy přece taky nemůžete zavřít dřív, než spáchají vraždu.

INSPEKTOR Nejde o vrahy, ale o blázny, a ti mohou vraždit, kdy je napadne.

SLEČNA DOKTORKA Zdraví také, a mnohem častěji. Když jenom pomyslím na svého děda, polního maršála Leonida von Zahnd, s jeho prohranou válkou. V kterém století to vlastně žijeme? Udělala medicína nějaký pokrok, nebo ne? Máme k dispozici nové prostředky, nebo ne, drogy, které promění zuřivce v mírná jehňata? Copak máme nemocné zase zavírat do izolace, pokud možno ještě pod sítě a s boxerskými rukavicemi jako dřív? Jako bychom neuměli rozlišovat nebezpečné a neškodné pacienty.

INSPEKTOR Tak s tímhle rozlišováním to u Beutlera a Ernestiho rozhodně nevyšlo.

SLEČNA DOKTORKA Bohužel. A to mě právě znepokojuje, ne váš zuřící státní návladní.

Z pokoje č. 2 přichází Einstein s houslemi. Hubený, sněhobílé dlouhé vlasy, knír.

EINSTEIN Už jsem vzhůru.

SLEČNA DOKTORKA Ale profesore.

EINSTEIN Hrál jsem krásně?

SLEČNA DOKTORKA Nádherně, profesore.

EINSTEIN Je sestra Irena Straubová —

SLEČNA DOKTORKA Nemyslete už na to, profesore.

EINSTEIN Půjdu si ještě lehnout.

SLEČNA DOKTORKA Tak se mi líbíte, profesore.

Einstein se opět uchýlí do svého pokoje. Inspektor vyskočí.

INSPEKTOR Tak to byl on!

SLEČNA DOKTORKA Ernst Heinrich Ernesti.

INSPEKTOR Ten vrah —

SLEČNA DOKTORKA Inspektore, prosím vás.

INSPEKTOR Pachatel, který se pokládá za Einsteina. Kdy jste ho sem přijali?

SLEČNA DOKTORKA Před dvěma léty.

INSPEKTOR A Newtona?

SLEČNA DOKTORKA Před rokem. Oba jsou nevyléčitelní. Vossi, pánbůh ví, že ve svém oboru nejsem žádná začátečnice, to přece víte a státní návladní také, vždycky si vysoce cenil mých dobrozdání. Mé sanatorium je známé po celém světě a podle toho je taky drahé. Chyby si nemohu dovolit a případy, které mi přivádějí do domu policii, už teprve ne. Jestli tu něco selhalo, tak je to medicína, ne já. Tyhle nehody se nedaly předvídat, ty ošetřovatelky jste mohl zardousit stejně tak dobře vy nebo já. Lékařsky se tyhle případy nedají vysvětlit. Leda že by —

Vezme si novou cigaretu. Inspektor ji zapálí.

SLEČNA DOKTORKA Inspektore. Není vám něco nápadné?

INSPEKTOR V jakém smyslu?

SLEČNA DOKTORKA Vzpomeňte si na oba nemocné.

INSPEKTOR No?

SLEČNA DOKTORKA Oba jsou fyzikové. Jaderní fyzikové.

INSPEKTOR No a?

SLEČNA DOKTORKA Vy se opravdu nedáte svést lehce k podezření, inspektore.

Inspektor přemýšlí.

INSPEKTOR Slečno doktorko.
SLEČNA DOKTORKA Ano, Vossi?
INSPEKTOR Myslíte —?
SLEČNA DOKTORKA Oba pracovali s radioaktivními látkami.
INSPEKTOR Tušíte nějakou souvislost?
SLEČNA DOKTORKA Pouze konstatuji, to je všechno. Oba zešílí, u obou se nemoc zhoršuje, oba se stávají nebezpečnými svému okolí, oba zardousí ošetřovatelky.
INSPEKTOR Myslíte — nějaká mozková porucha v důsledku radioaktivního záření?
SLEČNA DOKTORKA Musím bohužel brát v úvahu i tuto možnost.

Inspektor se ohlédne.

INSPEKTOR Kam vedou tyhle dveře?
SLEČNA DOKTORKA Do haly, do zeleného salónu a pak nahoru.
INSPEKTOR Kolik pacientů je tady ještě?
SLEČNA DOKTORKA Tři.
INSPEKTOR Jenom?
SLEČNA DOKTORKA Ostatní jsme hned po té první nehodě přestěhovali do nové budovy. Naštěstí jsem si tu novostavbu mohla dovolit v pravý čas. Přispěli k tomu bohatí pacienti a také moji příbuzní. Tím, že vymřeli. Většinou tady. Tak jsem se stala univerzální dědičkou. Osud, Vossi. Já jsem vždycky jedinou dědičkou. Má rodina je tak stará, že to je malý lékařský zázrak, jestliže mohu být považována relativně za normální, myslím po duševní stránce.

Inspektor přemýšlí.

INSPEKTOR Ten třetí pacient?
SLEČNA DOKTORKA Je také fyzik.
INSPEKTOR Zvláštní. Nemyslíte?
SLEČNA DOKTORKA Vůbec ne. Já je třídím. Spisovatele

k spisovatelům, velkoprůmyslníky k velkoprůmyslníkům, milionářky k milionářkám a fyziky k fyzikům.
INSPEKTOR Jak se jmenuje?
SLEČNA DOKTORKA Johann Wilhelm Möbius.
INSPEKTOR Taky měl co dělat s radioaktivním zářením?
SLEČNA DOKTORKA Ne.
INSPEKTOR Nemohl by taky —?
SLEČNA DOKTORKA Je tady už patnáct let, je klidný a jeho stav zůstává nezměněn.
INSPEKTOR A stejně se tomu nevyhnete, slečno doktorko. Státní návladní žádá kategoricky pro vaše fyziky ošetřovatele.
SLEČNA DOKTORKA Má je mít.

Inspektor sáhne po klobouku.

INSPEKTOR Dobrá, těší mě, že to uznáváte. Byl jsem tu v Třešňovce dvakrát, slečno doktorko von Zahnd. Doufám, že se už tady neobjevím.

Nasadí si klobouk, vyjde vlevo na terasu a parkem odchází. Slečna doktorka Mathilda von Zahnd se za ním zamyšleně dívá. Zprava přichází vrchní sestra Marta Bollová, zarazí se, začichá. V ruce má desky se spisy.

VRCHNÍ SESTRA Slečno doktorko —
SLEČNA DOKTORKA Ach. Promiňte.

Zamáčkne cigaretu.

SLEČNA DOKTORKA Je už sestra Irena Straubová vystavena?
VRCHNÍ SESTRA Pod varhanami.
SLEČNA DOKTORKA Postavte okolo ní svíce a věnce.
VRCHNÍ SESTRA Už jsem volala do květinářství.
SLEČNA DOKTORKA Jak se daří tetě Sentě?
VRCHNÍ SESTRA Je neklidná.
SLEČNA DOKTORKA Zdvojnásobit dávky. A bratranci Ulrichovi?
VRCHNÍ SESTRA Stále stejně.
SLEČNA DOKTORKA Vrchní sestro Marto. Musím bohužel udělat konec jedné tradici Třešňovky. Doposud jsem zaměst-

návala jen ošetřovatelky, od zítřka převezmou vilu ošetřovatelé.

VRCHNÍ SESTRA Slečno doktorko, své tři fyziky si nedám vzít. Jsou to mé nejzajímavější případy.

SLEČNA DOKTORKA *Mé rozhodnutí je konečné.*

VRCHNÍ SESTRA Jsem jenom zvědavá, kde ty ošetřovatele vezmete. Při dnešním nedostatku sil.

SLEČNA DOKTORKA To už přenechte mně. Ta Möbiová už přišla?

VRCHNÍ SESTRA Čeká v zeleném salónu.

SLEČNA DOKTORKA Že prosím.

VRCHNÍ SESTRA Möbiův chorobopis.

SLEČNA DOKTORKA Děkuji.

Vrchní sestra jí dá desky, potom jde vpravo ke dveřím, ale ještě jednou se vrátí.

VRCHNÍ SESTRA Ale —

SLEČNA DOKTORKA Prosím vás, sestro Marto, prosím vás.

Vrchní sestra odejde. Slečna doktorka von Zahnd otevře desky, studuje chorobopis u kulatého stolu. Zprava přivádí vrchní sestra paní Rosovou s třemi chlapci ve stáří čtrnácti, patnácti a šestnácti let. Nejstarší nese aktovku. Závěr toho průvodu tvoří misionář Rose. Slečna doktorka vstane.

SLEČNA DOKTORKA Milá paní Möbiová —

PANÍ ROSOVÁ Rosová. Misionářová Rosová. Asi vás hrozně překvapím, slečno doktorko, ale před třemi týdny jsem se provdala za misionáře Roseho. Možná trochu brzy, protože jsme se poznali teprve v září na jednom shromáždění.

Začervená se a ukáže trochu nemotorně na svého nového manžela.

PANÍ ROSOVÁ Oskar byl vdovec.

Slečna doktorka jí potřásá rukou.

SLEČNA DOKTORKA Gratuluji, paní Rosová. Upřímně vám gratuluji. A vám také, pane misionáři, všechno nejlepší.

Pokyne mu.

PANÍ ROSOVÁ Chápete náš krok?

SLEČNA DOKTORKA Ale přirozeně, paní Rosová. Život musí jít dál.

MISIONÁŘ ROSE Jaké je zde *ticho*! Jak přívětivé prostředí. Opravdový boží mír vládne v tomto domě, podle slov žalmu: Neboť Pán nepohrdá, ani se neodvrací od trápení ztrápeného.

PANÍ ROSOVÁ Oskar je totiž výborný kazatel, slečno doktorko.

Začervená se.

PANÍ ROSOVÁ Moji chlapci.

SLEČNA DOKTORKA Nazdar, chlapci.

TŘI CHLAPCI Dobrý den, slečno doktorko.

Nejmladší zvedl něco se země.

JÖRG-LUKAS Šňůra od lampy, slečno doktorko. Ležela na zemi.

SLEČNA DOKTORKA Děkuji, chlapče. Nádherní hoši, paní Rosová. Můžete hledět do budoucnosti s důvěrou.

Paní misionářová Rosová se posadí vpravo na pohovku, slečna doktorka ke stolu vlevo. Za pohovkou stojí tři chlapci, v křesle vpravo sedí misionář Rose.

PANÍ ROSOVÁ Slečno doktorko, nepřivádím své chlapce bezdůvodně. Oskar převezme misionářskou stanici na Mariánách.

MISIONÁŘ ROSE V Tichém oceáně.

PANÍ ROSOVÁ A tak si myslím, že by chlapci měli uvidět ještě před odjezdem svého otce. Poprvé a naposled. Byli ještě malí, když onemocněl, a teď to možná bude znamenat rozloučení navždy.

SLEČNA DOKTORKA Paní Rosová, z lékařského hlediska by se sice našly námitky, ale jako člověk chápu vaše přání a ráda svolím k tomuto rodinnému setkání.

PANÍ ROSOVÁ Jak se daří mému Johannu Wilhelmkovi?

Slečna doktorka zalistuje v chorobopise.

Slečna doktorka Náš milý Möbius nedělá ani pokroky, ani se jeho stav nezhoršuje, paní Rosová. Stáhl se do sebe.

Paní Rosová Pořád ještě tvrdí, že se mu zjevuje král Šalomoun?

Slečna doktorka Pořád.

Misionář Rose Jaké smutné, žalostné zmatení smyslů.

Slečna doktorka Váš příkrý úsudek mě trochu udivuje, pane misionáři Rose. Jako teolog musíte přece vždycky počítat s možností zázraku.

Misionář Rose? Samozřejmě — ale nikoliv u duševně chorého.

Slečna doktorka Jestli jsou zjevení, která mají duševně choří, skutečná nebo ne, o tom, milý pane misionáři Rose, nemůže rozhodovat psychiatrie. Ta se stará výhradně o celkový duševní a nervový stav a ten je u našeho milého Möbia dost smutný, i když nemoc má mírný průběh. Jak by se dalo pomoci? Můj bože! Mohli bychom znovu sáhnout k inzulínové kúře, to připouštím, protože ale ostatní léčebné metody byly bezvýsledné, tak jsem toho raději nechala. Bohužel neumím našemu milému Möbiovi přičarovat zdraví, ale trápit ho také nechci, paní Rosová.

Paní Rosová Ví, že jsem se — totiž, ví o rozvodu?

Slečna doktorka Je informován.

Paní Rosová Pochopil to?

Slečna doktorka O vnější svět se už téměř nezajímá.

Paní Rosová Slečno doktorko, pochopte mě. Jsem o pět let starší než Johann Wilhelm. Poznala jsem ho jako patnáctiletého gymnasistu v domě svého otce, kde měl pronajatu mansardu. Byl sirotek a strašně chudý. Umožnila jsem mu, aby udělal maturitu a mohl studovat fyziku. O jeho dvacátých narozeninách jsme se vzali. Proti vůli mých rodičů. Pracovali jsme ve dne v noci. Psal disertační práci a já jsem přijala místo v jednom zasílatelství. Po čtyřech letech přišel Adolf-Friedrich, náš nejstarší, a potom oba další chlapci. Konečně tady byla vyhlídka na profesuru, mysleli jsme, že si už můžeme oddechnout, a tu Johann Wilhelm onemocněl a jeho

nemoc pohltila obrovské sumy. Abych uživila rodinu, přijala jsem místo v továrně na čokoládu. U Toblera.

Setře si potají slzu.

PANÍ ROSOVÁ Celý život jsem se dřela.

Všichni jsou dojati.

SLEČNA DOKTORKA Paní Rosová, jste statečná žena.

MISIONÁŘ ROSE A dobrá matka.

PANÍ ROSOVÁ Slečno doktorko. Až dosud jsem umožňovala Johannu Wilhelmovi pobyt ve vašem ústavu. Náklady daleko převyšovaly mé prostředky, ale Bůh mi vždy pomohl. Teď jsem však finančně vyčerpána. Další peníze už neseženu.

SLEČNA DOKTORKA Chápu, paní Rosová.

PANÍ ROSOVÁ Bojím se, že si myslíte, že jsem se provdala za Oskara jen proto, abych už nemusela na Johanna Wilhelma platit. Ale to není pravda. Teď to budu mít ještě těžší. Oskar si přivedl do manželství šest chlapců.

SLEČNA DOKTORKA Šest?

MISIONÁŘ ROSE Šest.

PANÍ ROSOVÁ Šest. Oskar je vášnivý otec. Takže teď musíme živit devět dětí a Oskar není žádný silák a má malý plat.

Pláče.

SLEČNA DOKTORKA No tak, paní Rosová. Jen žádné slzy. Jen to ne.

PANÍ ROSOVÁ Dělám si strašné výčitky, že svého ubohého Johanna Wilhelmka opouštím.

SLEČNA DOKTORKA Paní Rosová! Nemáte se proč trápit.

PANÍ ROSOVÁ Johann Wilhelmek bude teď jistě umístěn v nějakém státním léčebném ústavu.

SLEČNA DOKTORKA Ale ne, paní Rosová. Náš milý Möbius zůstane tady ve vile. Čestné slovo. Sžil se s námi a našel milé kolegy. Nejsem přece netvor.

PANÍ ROSOVÁ Jste ke mně tak hodná, slečno doktorko.

SLEČNA DOKTORKA Vůbec ne, paní Rosová, vůbec ne. Ale existují nadace. Oppelův fond pro nemocné vědce, nadace

doktora Steinemanna. Všude je peněz jako smetí a mou povinností jako lékařky je opatřit z nich něco pro vašeho Johanna Wilhelmka. Můžete si s klidným svědomím odplout na Mariány. Ale teď snad už zavoláme našeho milého Möbia.

Jde dozadu a otevře dveře č. 1. *Paní Rosová rozčileně vstane.*

Slečna doktorka Milý Möbie. Máte návštěvu. Opusťte svou klauzuru a pojďte sem.

Z pokoje č. 1 *vyjde Johann Wilhelm Möbius, čtyřicetiletý, poněkud nemotorný člověk. Nejistě se rozhlédne po pokoji, zpozoruje paní Rosovou, potom chlapce, konečně misionáře Roseho, zdá se, že nic nechápe, mlčí.*

Paní Rosová Johanne Wilhelme.
Chlapci Tati.

Möbius mlčí.

Slečna doktorka Doufám, milý Möbie, že ještě poznáváte svou manželku.

Möbius upřeně zírá na paní Rosovou.

Möbius Lina?
Slečna doktorka Nu ano, Möbie. Ovšemže to je vaše Lina.
Möbius Nazdar, Lino.
Paní Rosová Johanne Wilhelmku, můj milý, milý Johanne Wilhelmku.
Slečna doktorka Tak. To bychom měli. Paní Rosová, pane misionáři, kdybyste si přáli se mnou ještě mluvit, jsem vám k službám naproti v novostavbě.

Odejde dveřmi vlevo.

Paní Rosová Tvoji chlapci, Johanne Wilhelme.

Möbius se zarazí.

Möbius Tři?
Paní Rosová Ale ovšem, Johanne Wilhelme. Tři.

Představuje mu chlapce.

Paní Rosová Adolf-Friedrich, tvůj nejstarší.

Möbius mu potřese rukou.

Möbius Těší mě, Adolfe-Friedrichu, můj nejstarší.
Adolf-Friedrich Nazdar, tati.
Möbius Kolik je ti let, Adolfe-Friedrichu?
Adolf-Friedrich Šestnáct, tati.
Möbius Čím chceš být?
Adolf-Friedrich Farářem, tati.
Möbius Vzpomínám si. Jednou jsem tě vedl za ruku po náměstí svatého Josefa. Slunce prudce svítilo a stíny byly jako narýsované.

Möbius se obrátí k dalšímu.

Möbius A ty — ty jsi...
Wilfried-Kaspar Já se jmenuju Wilfried-Kaspar, tati.
Möbius Čtrnáct?
Wilfried-Kaspar Patnáct. Chtěl bych studovat filosofii.
Möbius Filosofii?
Paní Rosová Předčasně vyspělé dítě.
Wilfried-Kaspar Četl jsem Schopenhauera a Nietzsche.
Paní Rosová Tvůj nejmladší, Jörg-Lukas. Čtrnáctiletý.
Jörg-Lukas Nazdar, tati.
Möbius Nazdar, Jörgu-Lukasi, můj nejmladší.
Paní Rosová Ten se ti podobá nejvíc.
Jörg-Lukas Já chci být fyzikem, tati.

Möbius zděšeně vytřeští oči na nejmladšího.

Möbius Fyzikem?
Jörg-Lukas Ano, tati.
Möbius To nesmíš, Jörgu-Lukasi. Nikdy. To ti vytluču z hlavy. To — to ti zakazuju.

Jörg-Lukas je zmaten.

Jörg-Lukas Ale tys byl přece taky fyzik, tati —

MÖBIUS Nikdy jsem jím neměl být, Jörgu-Lukasi. Nikdy. Nebyl bych teď v blázinci.

PANÍ ROSOVÁ Ale Johanne Wilhelme, to je přece omyl. Jsi v sanatoriu, ne v blázinci. Máš trochu pocuchané nervy, a to je všechno.

Möbius zavrtí hlavou.

MÖBIUS Ne, Lino. Pokládají mě za blázna. Všichni. I ty. A moji chlapci rovněž. Protože se mi zjevuje král Šalomoun.

Všichni rozpačitě mlčí. Paní Rosová představuje misionáře Roseho.

PANÍ ROSOVÁ Tady ti představuju Oskara Roseho, Johanne Wilhelme. Svého muže. Je misionářem.

MÖBIUS Tvůj muž? Ale já jsem přece tvůj muž!

PANÍ ROSOVÁ Už ne, Johanne Wilhelmku.

Zrudne.

PANÍ ROSOVÁ Jsme přece rozvedeni.

MÖBIUS Rozvedeni?

PANÍ ROSOVÁ To přece víš.

MÖBIUS Ne.

PANÍ ROSOVÁ Slečna doktorka von Zahnd ti to přece řekla. Docela určitě.

MÖBIUS Možná.

PANÍ ROSOVÁ A pak jsem se tedy provdala za Oskara. Má šest chlapců. Byl farářem v Guttannenu a teď přijal místo na Mariánách.

MÖBIUS Na Mariánách?

MISIONÁŘ ROSE V Tichém oceáně.

PANÍ ROSOVÁ Pozítří nám odjíždí z Brém loď.

MÖBIUS Ach tak.

Ztrá na misionáře Roseho. Všichni jsou v rozpacích.

PANÍ ROSOVÁ Ano. Tak je to.

Möbius pokývne misionáři Rosemu.

MÖBIUS Těší mě, že poznávám nového otce svých chlapců, pane misionáři.

MISIONÁŘ ROSE Pevně jsem je pojal do svého srdce, pane Möbie, všechny tři. Bůh nám pomůže, podle slov žalmu: Hospodin jest můj pastýř, nebudu míti nedostatku.

PANÍ ROSOVÁ Oskar zná všechny žalmy nazpaměť. Davidovy i Šalomounovy.

MÖBIUS Jsem rád, že chlapci našli tak zdatného otce. Já jsem byl neschopný otec.

Chlapci protestují.

CHLAPCI Ne, ne, tati.

MÖBIUS A také Lina našla důstojnějšího manžela.

PANÍ ROSOVÁ Ale Johanne Wilhelmku.

MÖBIUS Ze srdce gratuluji.

PANÍ ROSOVÁ Musíme brzy odejít.

MÖBIUS Na Mariány.

PANÍ ROSOVÁ Musíme se rozloučit.

MÖBIUS Navždy.

PANÍ ROSOVÁ Tvoji chlapci jsou podivuhodně muzikální, Johanne Wilhelme. Mají velké nadání pro hru na zobcovou flétnu. Chlapci, zahrajte tatínkovi něco na rozloučenou.

CHLAPCI Ano, mami.

Adolf-Friedrich otevře aktovku, rozdělí zobcové flétny.

PANÍ ROSOVÁ Posaď se, Johanne Wilhelmku.

Möbius se posadí ke kulatému stolu. Paní Rosová a misionář Rose se usadí na pohovce. Chlapci se postaví doprostřed salónu.

JÖRG-LUKAS Buxtehude.

ADOLF-FRIEDRICH Raz, dva, tři.

Chlapci hrají na zobcové flétny.

PANÍ ROSOVÁ Vroucněji, chlapci, vroucněji.

Chlapci hrají vroucněji. Möbius vyskočí.

MÖBIUS Raději ne! Prosím vás, raději ne!

Chlapci zmateni přestanou.

MÖBIUS Nehrajte. Prosím vás. Kvůli Šalomounovi. Nehrajte už.

PANÍ ROSOVÁ Ale Johanne Wilhelme!

MÖBIUS Prosím vás, už nehrajte. Prosím vás, už nehrajte. Prosím vás, prosím.

MISIONÁŘ ROSE Pane Möbie. Právě král Šalomoun se bude radovat ze hry těchto nevinných chlapců. Pomyslete jen: Šalomoun, básník žalmů, Šalomoun, pěvec Písně písní!

MÖBIUS Pane misionáři. Znám Šalomouna tváří v tvář. Už to není ten velký zlatý král, který opěvuje Sulamit a dvojčátka gazelí, jež se mezi liliemi pasou. Odhodil svůj purpurový plášť, *(Möbius náhle proběhne kolem vyděšené rodiny dozadu k svému pokoji a prudce otevře dveře)* nahý a páchnoucí krčí se v mém pokoji jako ubohý král pravdy a jeho žalmy jsou strašlivé. Poslouchejte dobře, pane misionáři, milujete slova žalmů, všechny je znáte, naučte se nazpaměť i tyto:

Přistoupí ke kulatému stolu vlevo, převrátí ho, vstoupí do něho, posadí se.

Žalm Šalomounův astronautům

Do vesmíru jsme odpálili
K pouštím měsíčním. V jeho prachu tam
Bezhlesně zdechli
Už mnozí z nás. Však většina
Se uvařila v olovnatých parách Merkura
V olejnaté louži Venuše se roztavila
A dokonce i na Marsu
Požíralo nás to Slunce
Hřmící, radioaktivní, žlutý terč

Jupiter pách
Rychlostí šípů rotující methanová kaše
Tížila nás tak strašně

Až jsme Ganyméda poblili

PANÍ ROSOVÁ Ale Johanne Wilhelme —

MÖBIUS Saturna jsme zahrnuli kletbami
Co dále přišlo pak, o tom už není třeba slov

Uranus Neptun
Šedavě zelení oslizle zmrzlí
Na Pluta a Transpluta dopadly
Poslední naše necudné vtipy

Dávno již zaměnili jsme Slunce za Síria
Síria za Kanop

Dávno vyšinutí z drah
Řítili jsme se vzhůru do hlubin
Směr bílé souhvězdí
Jehož jsme nedosáhli též

Dávno už mumie uvnitř lodí
Na sobě krunýř výkalů

A v rozšklebené tváři
Žádná vzpomínka už
Na dýšící Zemi

VRCHNÍ SESTRA Ale, ale, pane Möbie!

Vrchní sestra vstoupila zprava do místnosti se sestrou Monikou. Möbius strnule sedí v obráceném stole, obličej podobný masce.

MÖBIUS Seberte se a táhněte na Mariány!

PANÍ ROSOVÁ Johanne Wilhelmku —

CHLAPCI Tati —

MÖBIUS Táhněte! Už ať jste pryč. Na Mariány!

Hrozivě se zvedne. Rodina Rosových je zmatena.

VRCHNÍ SESTRA Pojďte, paní Rosová, pojďte chlapci, a vy také, pane misionáři. Musí se uklidnit, to je všechno.

MÖBIUS Ven! Ven!

VRCHNÍ SESTRA Lehký záchvat. Sestra Monika u něho zůstane, uklidní ho. Lehký záchvat.

MÖBIUS Koukejte zmizet! Navždycky! Do Tichého oceánu!

JÖRG-LUKAS Sbohem, tati! Sbohem!

Vrchní sestra odvádí zděšenou a plačící rodinu doprava. Möbius za nimi křičí.

Möbius Nechci vás už nikdy vidět! Urazili jste krále Šalomouna! Buďte prokleti! Utopte se i s celými Mariánami v tom nejhlubším moři! Jedenáct tisíc metrů hluboko. V nejčernější díře moře kéž byste hnili, zapomenuti bohem i lidmi!

Sestra Monika Jsme sami. Vaše rodina vás už neslyší.

Möbius udiveně třeští oči na sestru Moniku, jako by se konečně vzpamatovával.

Möbius Ach tak, ovšem.

Sestra Monika mlčí. Möbius je poněkud v rozpacích.

Möbius Asi jsem byl trochu prudký, ne?
Sestra Monika Značně.
Möbius Musel jsem říct pravdu.
Sestra Monika Zřejmě.
Möbius Rozčilil jsem se.
Sestra Monika Přetvařoval jste se.
Möbius Vy jste mě prohlédla?
Sestra Monika Ošetřuji vás už dva roky.

Möbius přechází sem tam, potom se zastaví.

Möbius Dobrá. Přiznávám se. Hrál jsem šílence.
Sestra Monika Proč?
Möbius Abych se mohl rozloučit se svou ženou a se svými chlapci. Rozloučit navždy.
Sestra Monika Tak strašně?
Möbius Tak humánně. Když už je člověk jednou v blázinci, vymaže minulost nejlíp šíleným chováním. Moje rodina na mě teď může s klidným svědomím zapomenout. Můj výstup jim vzal chuť, aby mě ještě jednou navštívili. Následky toho výstupu pro mne nejsou důležité, platí jen život tam venku, mimo tenhle ústav. Být blázen — to něco stojí. Patnáct let platila moje dobrá Lina příšerné sumy, jednou jsem musel udělat konec. Přišel vhodný okamžik. Šalomoun mi zjevil,

co se mělo zjevit, systém všech možných objevů je uzavřen, poslední stránky jsou nadiktovány a moje žena našla nového manžela, dobráka misionáře Roseho. Můžete být klidná, sestro Moniko. Už je všechno v pořádku.

Chce odejít.

Sestra Monika Jednal jste plánovitě.
Möbius Jsem fyzik.

Obrátí se k svému pokoji.

Sestra Monika Pane Möbie.

Möbius se zastaví.

Möbius Copak, sestro Moniko?
Sestra Monika Musím si s vámi promluvit.
Möbius Prosím.
Sestra Monika Jde o nás dva.
Möbius Posaďme se.

Oba se posadí. Ona na pohovku, on do křesla vlevo od ní.

Sestra Monika I my se musíme rozloučit. A také navždy.

Möbius se lekne.

Möbius Vy mě opouštíte?
Sestra Monika Je to rozkaz.
Möbius Co se stalo?
Sestra Monika Dávají mě do hlavní budovy. Zítra tady převezmou službu ošetřovatelé. Ošetřovatelka už nesmí vstoupit do této vily.
Möbius Kvůli Newtonovi a Einsteinovi?
Sestra Monika Na žádost státního návladního. Šéflékařka se bojí nepříjemností a povolila.

Mlčení. Möbius je zdrcen.

Möbius Sestro Moniko, já jsem nešika. Odnaučil jsem se vyjadřovat své city, to odborné žvanění s těmi dvěma nemocnými, vedle kterých žiju, se nedá nazvat rozmluvou. Oněměl jsem,

a bojím se, že i uvnitř. Ale vy musíte vědět, že od té doby, co vás znám, se všechno kolem mne změnilo. Všechno je snesitelnější. I to je tedy pryč. Dva roky, kdy jsem byl trochu šťastnější než jindy. Protože jsem s vaší pomocí, sestro Moniko, našel odvahu přijmout svou osamělost a svůj osud — osud blázna. Sbohem.

Vstane a chce jí podat ruku.

SESTRA MONIKA Pane Möbie, já vás nemám za — blázna.

Möbius se zasměje, znovu se posadí.

MÖBIUS Já sebe taky ne. Ale to na mé situaci nic nemění. Mám tu smůlu, že se mi zjevuje král Šalomoun. V oblasti vědy není nic pohoršlivějšího než zázrak.

SESTRA MONIKA Pane Möbie, já v ten zázrak věřím.

Möbius na ni vytřeští oči, je zmaten.

MÖBIUS Věříte?
SESTRA MONIKA Na krále Šalomouna.
MÖBIUS Že se mi zjevuje?
SESTRA MONIKA Že se vám zjevuje.
MÖBIUS Každý den, každou noc?
SESTRA MONIKA Každý den, každou noc.
MÖBIUS Že mi diktuje tajemství přírody? Souvislost všech věcí? Systém všech možných objevů?
SESTRA MONIKA Věřím tomu. A kdybyste mi vypravoval, že se vám zjevuje král David i s celým dvorem, věřila bych tomu. Já prostě vím, že nejste nemocný. Cítím to.

Ticho. Potom Möbius vyskočí.

MÖBIUS Sestro Moniko! Odejděte!

Monika zůstane sedět.

SESTRA MONIKA Zůstanu.
MÖBIUS Nechci vás už vidět.
SESTRA MONIKA Potřebujete mě. Nemáte jinak nikoho na celém světě. Jediného člověka.

MÖBIUS Je smrtelně nebezpečné věřit v krále Šalomouna.
SESTRA MONIKA Miluji vás.

Möbius pohlíží bezradně na sestru Moniku, znovu se posadí, ticho.

MÖBIUS *potichu, zdrceně* Řítíte se do záhuby.
SESTRA MONIKA Nebojím se o sebe, bojím se o vás. Newton a Einstein jsou nebezpeční.
MÖBIUS S těmi si umím poradit.
SESTRA MONIKA I sestra Dorothea a sestra Irena si s nimi uměly poradit. A potom zahynuly.
MÖBIUS Sestro Moniko. Přiznala jste se mi k své víře a ke své lásce. Nutíte mě, abych vám také řekl pravdu. Já vás také miluji, Moniko.

Monika se na něho upřeně dívá.

MÖBIUS Víc než svůj život. A proto jste v nebezpečí. Protože se máme rádi.

Z pokoje č. 2 vyjde Einstein, kouří dýmku.

EINSTEIN Už jsem zase vzhůru.
SESTRA MONIKA Ale pane profesore.
EINSTEIN Najednou jsem si vzpomněl.
SESTRA MONIKA Ale pane profesore.
EINSTEIN Uškrtil jsem sestru Irenu.
SESTRA MONIKA Už na to nemyslete, pane profesore.

Einstein se dívá na své ruce.

EINSTEIN Jestlipak ještě někdy dokážu hrát na housle?

Möbius vstane, jako by chtěl Moniku chránit.

MÖBIUS Vždyť už jste zase hrál.
EINSTEIN Obstojně?
MÖBIUS Kreutzerovu sonátu. Když tady byla policie.
EINSTEIN Kreutzerovu sonátu. Zaplaťpánbůh.

Tahy v jeho obličeji se vyjasní, ale potom se znovu zachmuří.

EINSTEIN A přitom vůbec nehraju rád na housle a dýmku taky nemám rád. Chutná odporně.

MÖBIUS Tak toho nechte.

EINSTEIN To přece nemůžu. Jako Albert Einstein.

Ostře na ně pohlédne.

EINSTEIN Vy se máte rádi?

SESTRA MONIKA Máme se rádi.

Einstein jde zamyšleně do pozadí, kde ležela zavražděná ošetřovatelka.

EINSTEIN Sestra Irena a já jsme se měli taky rádi. Všechno chtěla pro mne udělat, sestra Irena. Varoval jsem ji. Křičel jsem na ni. Jednal jsem s ní jako se psem. Zapřísahal jsem ji, aby utekla. Marně. Zůstala. Chtěla se mnou odejít na venkov. Do Kohlwangu. Chtěla se za mě provdat. Dokonce měla už i povolení. Od slečny doktorky von Zahnd. Tak jsem ji uškrtil. Ubohá sestra Irena. Na světě není nic nesmyslnějšího než zuřivost, s jakou se ženy obětují.

Sestra Monika jde k němu.

SESTRA MONIKA Jděte si zase lehnout, profesore.

EINSTEIN Můžete mi říkat Alberte.

SESTRA MONIKA Buďte rozumný, Alberte.

EINSTEIN Buďte rozumná, sestro Moniko. Poslechněte svého milence a prchněte! Jinak jste ztracena.

Opět se obrátí k pokoji č. 2.

EINSTEIN Jdu spat.

Zmizí v č. 2.

SESTRA MONIKA Ubohý blázen.

MÖBIUS Snad vás konečně přesvědčil o tom, že mě nemůžete milovat.

SESTRA MONIKA Vy nejste blázen.

MÖBIUS Bylo by rozumnější, kdybyste mě za něho pokládala. Prchněte! Ztraťte se! Zmizte! Nebo s vámi budu muset taky jednat jako se psem.

SESTRA MONIKA Jednejte se mnou raději jako s milenkou.

MÖBIUS Pojďte, Moniko.

Vede ji ke křeslu, posadí se naproti ní, vezme ji za ruce.

MÖBIUS Poslyšte. Udělal jsem těžkou chybu. Prozradil jsem své tajemství, nezamlčel jsem, že se mi zjevuje Šalomoun. Za to mě nechává pykat. Po celý život. V pořádku. Ale za to nemusíte být potrestána ještě i vy. V očích celého světa milujete duševně chorého. Přivoláváte na sebe jen neštěstí. Opusťte ústav, zapomeňte na mě. To bude nejlepší pro nás oba.

SESTRA MONIKA Toužíte po mně?

MÖBIUS Proč se mnou takhle mluvíte?

SESTRA MONIKA Chci s vámi spát, chci s vámi mít děti. Vím, že bych takhle neměla mluvit. Ale proč se na mě nepodíváte? Copak se vám vůbec nelíbím? Ovšem, ta moje uniforma je hrozná.

Strhne si čepec.

SESTRA MONIKA Nenávidím své povolání! Pět let jsem ošetřovala nemocné, ve jménu lásky k bližnímu. Nikdy jsem neodvrátila svou tvář, byla jsem tady pro všechny, obětovala jsem se. Ale teď se chci obětovat jen pro jednoho, být tady pro jediného člověka, ne pořád jen pro druhé. Chci tu být pro svého milence. Pro vás. Chci udělat všechno, co budete chtít, pracovat pro vás ve dne i v noci, jen mě nesmíte poslat pryč! Já také nemám nikoho jiného na světě než vás! Já jsem přece také sama!

MÖBIUS Moniko. Já vás musím poslat pryč.

SESTRA MONIKA *zoufale* Copak vy mě vůbec nemáte rád?

MÖBIUS Mám vás rád, Moniko. Můj bože, mám vás rád, to je právě to šílené.

SESTRA MONIKA Tak proč mě zrazujete? A nejenom mě? Tvrdíte, že se vám zjevuje král Šalomoun. Proč zrazujete i jeho?

Möbius ji uchopí nesmírně vzrušen.

MÖBIUS Moniko! Všemu můžete věřit, můžete mě mít za

slabocha. Na to máte právo. Nejsem hoden vaší lásky. Ale Šalomounovi jsem zůstal věrný. Pronikl do mého bytí. Náhle, nevolán, zneužil mě, zničil můj život, ale já ho nezradil.

SESTRA MONIKA Jste si tím jist?

MÖBIUS Pochybujete?

SESTRA MONIKA Věříte, že musíte pykat za to, že jste nezamlčel jeho zjevení. Ale možná že pykáte proto, že neděláte dost pro jeho zjevení.

Möbius ji pustí.

MÖBIUS Já — nerozumím vám.

SESTRA MONIKA Diktuje vám systém všech možných objevů. Bojoval jste za jeho uznání?

MÖBIUS Pokládají mě přece za blázna.

SESTRA MONIKA Proč máte tak málo odvahy?

MÖBIUS Odvaha je v mém případě zločinem.

SESTRA MONIKA Johanne Wilhelme. Mluvila jsem se slečnou doktorkou von Zahnd.

Möbius na ni upřeně hledí.

MÖBIUS Mluvila?

SESTRA MONIKA Jste volný.

MÖBIUS Volný?

SESTRA MONIKA Smíme se vzít.

MÖBIUS Můj bože.

SESTRA MONIKA Slečna doktorka už všechno zařídila. Říká, že jste sice nemocný, ale ne nebezpečný. A že nejste dědičně zatížený. Ona sama je prý větší blázen než vy, řekla a smála se.

MÖBIUS To je od ní hezké.

SESTRA MONIKA Není báječná?

MÖBIUS Určitě.

SESTRA MONIKA Johanne Wilhelme. Přijala jsem místo ošetřovatelky v Blumensteinu. Šetřila jsem. Nemusíme mít starosti. Můžeme se už mít jen doopravdy rádi.

Möbius vstal. V pokoji se znenáhla šeří.

SESTRA MONIKA Není to nádherné?

MÖBIUS Ovšem.

SESTRA MONIKA Vy nemáte radost.

MÖBIUS Přichází to tak nečekaně.

SESTRA MONIKA Udělala jsem ještě víc.

MÖBIUS Co?

SESTRA MONIKA Mluvila jsem se slavným fyzikem profesorem Scherbertem.

MÖBIUS Býval mým učitelem.

SESTRA MONIKA Dobře se na vás pamatuje. Prý jste byl jeho nejlepší žák.

MÖBIUS A o čem jste s ním mluvila?

SESTRA MONIKA Slíbil mi, že vaše rukopisy nezaujatě přezkoumá.

MÖBIUS Vysvětlila jste mu také, že pocházejí od Šalomouna?

SESTRA MONIKA No ovšem.

MÖBIUS A?

SESTRA MONIKA Smál se. Prý jste býval vždycky takový bláznivý šprýmař. Johanne Wilhelme! Nesmíme myslet jen na sebe. Jste vyvolený. Šalomoun se vám zjevil, objevil se vám v celém svém lesku, všechna moudrost nebes vám byla svěřena. Teď máte jít cestou, kterou vám ten zázrak ukazuje, neomylně, i když ta cesta vede pohrdáním a posměchem, nevírou a pochybami. Ale vede z tohoto ústavu, Johanne Wilhelme, vede mezi lidi, ne do samoty, vede do boje. Jsem tu já, abych ti pomohla, abych bojovala s tebou, nebe, které ti poslalo Šalomouna, poslalo i mě.

Möbius se dívá oknem ven.

SESTRA MONIKA Miláčku.

MÖBIUS Miá?

SESTRA MONIKA Ty nejsi rád?

MÖBIUS Jsem.

SESTRA MONIKA Musíme teď sbalit tvá zavazadla. V osm dvacet odjíždí vlak do Blumensteinu.

MÖBIUS Moc toho není.

SESTRA MONIKA Setmělo se.

MÖBIUS Teď se brzy stmívá.

SESTRA MONIKA Rozsvítím.
MÖBIUS Počkej ještě. Pojď ke mně.

Monika jde k němu. Už je vidět jen siluety obou.

SESTRA MONIKA Ty pláčeš.
MÖBIUS Ty také.
SESTRA MONIKA Štěstím.

Möbius strhne záclonu a přehodí ji přes Moniku. Krátký zápas. Už není vidět ani siluety. Potom ticho. Dveře od pokoje č. 3 se otevřou. Paprsek světla pronikne do místnosti. Newton stojí ve dveřích v kostýmu z osmnáctého století. Möbius se zvedne.

NEWTON Co se stalo?
MÖBIUS Uškrtil jsem sestru Moniku Stettlerovou.

Z pokoje č. 2 je slyšet Einsteina, jak hraje na housle.

NEWTON Einstein už zase hraje. Kreisler. Krásná rozmarýna.

Jde ke krbu, vyndá koňak.

DRUHÉ DĚJSTVÍ

O hodinu později. Táž místnost. Venku noc. Opět policie. Opět měření, zakreslování, fotografování. Jenomže teď lze tušit mrtvolu Moniky Stettlerové, kterou není z obecenstva vidět, vpravo pod oknem. Salón je osvětlen. Je rozsvícen lustr, stojací lampa. Na pohovce sedí slečna doktorka Mathilda von Zahnd, zachmuřená, pohroužená do sebe. Na malém stolku před ní krabice s doutníky, v křesle vpravo sedí Guhl s blokem. Inspektor Voss v klobouku a v plášti se zvedne od mrtvoly, přichází dopředu.

SLEČNA DOKTORKA Havana?
INSPEKTOR Ne, děkuji.
SLEČNA DOKTORKA Koňak?
INSPEKTOR Později.

Mlčení.

INSPEKTOR Blochere, můžeš fotografovat.
BLOCHER Ano, pane inspektore.

Fotografování. Blesková světla.

INSPEKTOR Jak se jmenovala ta ošetřovatelka?
SLEČNA DOKTORKA Monika Stettlerová.
INSPEKTOR Stáří?
SLEČNA DOKTORKA Pětadvacet. Z Blumensteinu.
INSPEKTOR Rodinní příslušníci?
SLEČNA DOKTORKA Žádní.
INSPEKTOR Máte výpovědi, Guhle?
GUHL Ano, pane inspektore.
INSPEKTOR Také uškrcena, doktore?
SOUDNÍ LÉKAŘ Naprosto jasné. Opět obrovskou silou. Jenomže tentokrát šňůrou od záclony.
INSPEKTOR Jako před třemi měsíci.

Posadí se unaveně do křesla vpředu vpravo.

SLEČNA DOKTORKA Chtěl byste teď vidět vraha —
INSPEKTOR Slečno doktorko, prosím vás.

SLEČNA DOKTORKA Chci říci — pachatele?
INSPEKTOR Ani mi nenapadne.
SLEČNA DOKTORKA Ale —
INSPEKTOR Slečno doktorko von Zahnd. Konám svou povinnost, sepíšu protokol, ohledám mrtvolu, dám ji ofotografovat, prohlédnout naším soudním lékařem, ale na Möbia se dívat nebudu. Toho přenechám vám. S konečnou platností. A ty ostatní radioaktivní fyziky taky.
SLEČNA DOKTORKA Státní návladní?
INSPEKTOR Už ani nezuří. Dumá.

Doktorka si utře pot s čela.

SLEČNA DOKTORKA Je tu vedro.
INSPEKTOR Vůbec ne.
SLEČNA DOKTORKA Tahle třetí vražda —
INSPEKTOR Slečno doktorko, prosím vás.
SLEČNA DOKTORKA Tahle třetí nehoda mi v Třešňovce tak ještě chyběla. Mohu se poděkovat. Monika Stettlerová byla moje nejlepší ošetřovatelka. Rozuměla nemocným. Měla pro ně pochopení. Měla jsem ji ráda jako dceru. Ale její smrt není ještě to nejhorší. Má lékařská pověst je tatam.
INSPEKTOR Ta se zas vrátí. Blochere, udělej ještě jeden snímek seshora.
BLOCHER Prosím, pane inspektore.

Zprava tlačí dva obrovití ošetřovatelé dovnitř vozík s nádobím a jídlem. Jeden z ošetřovatelů je černoch. Doprovází je vrchní ošetřovatel, který je rovněž obrovité postavy.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Večeře pro naše milé pacienty, slečno doktorko.

Inspektor vyskočí.

INSPEKTOR Uwe Sievers.
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Správně, pane inspektore. Uwe Sievers. Bývalý mistr Evropy v těžké váze. Teď vrchní ošetřovatel v Třešňovce.
INSPEKTOR A tamti dva obři?

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Murrillo, jihoamerický mistr, taky těžká váha, a McArthur, *(ukáže na černocha)* severoamerický mistr, střední váha. Postav ten stůl, McArthure.

McArthur postaví stůl.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Murillo, ubrus.

Murillo prostře na stůl bílý ubrus.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL McArthure, míšeňský porcelán.

McArthur rozmístí nádobí.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Murillo, stříbrné příbory.

Murillo prostírá příbory.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Polévkovou mísu doprostřed, McArthure.

McArthur postaví na stůl polévkovou mísu.

INSPEKTOR Copak to budou mít naši milí pacienti?

Zvedne víko polévkové mísy.

INSPEKTOR Polévka s játrovými knedlíčky.
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Poulet à la broche, cordon bleu.
INSPEKTOR Fantastické.
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL První třída.
INSPEKTOR Já jsem úředník čtrnácté platové třídy, to u nás doma nejíme tak vybraně.
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Je prostřeno, slečno doktorko.
SLEČNA DOKTORKA Můžete jít, Sieversi. Pacienti se obslouží sami.
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pane inspektore, bylo nám ctí.

Tři ošetřovatelé se ukloní a odejdou vpravo. Inspektor se za nimi dívá.

INSPEKTOR Hrome.
SLEČNA DOKTORKA Spokojen?
INSPEKTOR Závidím. Kdybychom ty měli u policie —

SLEČNA DOKTORKA Gáže jsou astronomické.

INSPEKTOR Vy se svými uhlobarony a multimilionářkami si to přece můžete dovolit. Tihle chlapi už státního návladního uklidní. Ti si poradí s každým.

Z pokoje č. 2 je slyšet Einsteina hrát na housle.

INSPEKTOR A Einstein už zase hraje.

SLEČNA DOKTORKA Kreislera. Jako obvykle. Lásky žal.

BLOCHER Tak my bychom byli hotovi, pane inspektore.

INSPEKTOR Tak tu mrtvolu vyneste.

Dva policisté zvednou mrtvolu. Tu se z pokoje č. 2 vyřítí Möbius.

MÖBIUS Moniko! Má milá!

Policisté s mrtvolou se zastaví. Doktorka majestátně povstane.

SLEČNA DOKTORKA Möbie! Jak jste to mohl udělat? Zabil jste mou nejlepší ošetřovatelku, mou nejněžnější ošetřovatelku, mou nejmilejší ošetřovatelku!

MÖBIUS Je mi to tak líto, slečno doktorko.

SLEČNA DOKTORKA Líto.

MÖBIUS Král Šalomoun tak poručil.

SLEČNA DOKTORKA Král Šalomoun.

Opět se posadí. Těžkopádně. Je bledá.

SLEČNA DOKTORKA Jeho Veličenstvo nařídilo vraždu.

MÖBIUS Stál jsem u okna a díval jsem se do tmy venku. Tu se vznášel parkem král, přiblížil se po terase až docela blízko ke mně a oknem mi zašeptal ten rozkaz.

SLEČNA DOKTORKA Promiňte, Vossi, mé nervy.

INSPEKTOR V pořádku.

SLEČNA DOKTORKA Takový ústav člověka zničí.

INSPEKTOR To bych řekl.

SLEČNA DOKTORKA Musím jít.

Vstane.

SLEČNA DOKTORKA Pane inspektore Vossi: Vyřiďte státnímu návladnímu mé politování nad případy, které se udály v mém sanatoriu. Ujistěte ho, že teď bude všechno v pořádku. Pane doktore, pánové, poroučím se.

Odejde nejprve dozadu vlevo, ukloní se před mrtvolou, slavnostně, potom se podívá na Möbia a odejde vpravo.

INSPEKTOR Tak. A teď můžete konečně odnést tu mrtvolu do kaple. K sestře Ireně.

MÖBIUS Moniko!

Oba policisté s mrtvolou a ostatní s aparáty odejdou dveřmi do zahrady. Za nimi jde soudní lékař.

MÖBIUS Má milovaná Moniko.

Inspektor přistoupí k malému stolku u pohovky.

INSPEKTOR Ale teď potřebuju jedno havana. Zasloužil jsem si je.

Vezme si z krabice obrovský doutník, prohlíží si jej.

INSPEKTOR Zatrolená věc.

Ukousne špičku, zapálí si.

INSPEKTOR Milý Möbie, za tou mříží v krbu má sir Isaac Newton schovanou láhev koňaku.

MÖBIUS Prosím, pane inspektore.

Inspektor potahuje z doutníku, zatímco Möbius přináší láhev koňaku a sklenku.

MÖBIUS Mohu vám nalít?

INSPEKTOR Můžete.

Vezme sklenku, vypije ji.

MÖBIUS Ještě jednu?

INSPEKTOR Ještě jednu.

Möbius znovu naleje.

MÖBIUS Pane inspektore, musím vás poprosit, abyste mě zatkl.

INSPEKTOR Ale pročpak, můj milý Möbie?

MÖBIUS Protože jsem přece sestru Moniku —

INSPEKTOR Podle vlastního doznání jste jednal z příkazu krále Šalomouna. Pokud nemohu zatknout jeho, jste volný.

MÖBIUS Ale přesto —

INSPEKTOR Neexistuje žádné přesto. Nalijte mi ještě jednu.

MÖBIUS Prosím, pane inspektore.

INSPEKTOR A teď ten koňak zase ukliďte, nebo ho ošetřovatelé vychlastají.

MÖBIUS Ano, pane inspektore.

Uklidí koňak.

INSPEKTOR Podívejte, ročně pozatýkám v městečku a v okolí několik vrahů. Ne moc. Sotva tak půl tuctu. Některé zatýkám s rozkoší, jiných je mi líto. Ale přesto je musím zatknout. Spravedlnost je spravedlnost. A teď přijdete vy a vaši dva kolegové. Nejdřív jsem měl vztek, že jsem nemohl zakročit, ale teď? Najednou z toho mám požitek. Jásal bych. Našel jsem tři vrahy, které s čistým svědomím nemusím zatknout. Spravedlnost má poprvé prázdniny, to je ohromný pocit. Konat spravedlnost je totiž děsná námaha, příteli, člověk se v jejích službách zruinuje tělesně i duševně, potřebuju jednoduše vysadit. A za tenhleten požitek vděčím vám, můj milý. Sbohem. Pozdravujte ode mne co nejsrdečněji Newtona a Einsteina a že se dávám poroučet Šalomounovi.

MÖBIUS Vyřídím, pane inspektore.

Inspektor odejde. Möbius je sám. Posadí se na pohovku, rukama si sevře spánky. Z pokoje č. 3 přichází Newton.

NEWTON Copak to máme?

Möbius mlčí. Newton odklopí víko polévkové mísy.

NEWTON Polévku s játrovými knedlíčky.

Odkryje ostatní jídla na vozíku.

NEWTON Poulet à la broche, cordon bleu. Zvláštní. Jindy

přece máme večer jen lehká jídla a ne moc. Od té doby, co jsou ostatní pacienti v novostavbě.

Naleje si polévku.

NEWTON Nemáte hlad?

Möbius mlčí.

NEWTON Chápu. Mě po té mé ošetřovatelce taky přešla chuť.

Posadí se a začne jíst polévku s játrovými knedlíčky. Möbius vstane a chce odejít do svého pokoje.

NEWTON Zůstaňte tady.

MÖBIUS Přejete si?

NEWTON Musím s vámi mluvit, Möbie.

Möbius se zastaví.

MÖBIUS O čem?

Newton ukáže na jídlo.

NEWTON Neochutnáte přece jen tu polévku? Je výborná.

MÖBIUS Ne.

NEWTON Milý Möbie, už o nás nebudou pečovat sestry, ale budeme pod dohledem ošetřovatelů. Chlapi jak hora.

MÖBIUS Na tom přece nezáleží.

NEWTON Vám možná ne, Möbie. Vy si zřejmě přejete strávit celý svůj život v blázinci. Ale mně na tom záleží. Já totiž chci ven.

Dojí polévku.

NEWTON Tak, a teď si dáme poulet à la broche.

Naloží si na talíř.

NEWTON Ošetřovatelé mě nutí jednat. Ještě dnes.

MÖBIUS To je vaše věc.

NEWTON Ne tak docela. Já se vám přiznám, Möbie: Já nejsem blázen.

MÖBIUS Ale ovšemže ne, Sire Isaacu.
NEWTON A nejsem Sir Isaac Newton.
MÖBIUS Já vím. Albert Einstein.
NEWTON Blbost. Ani Herbert Georg Beutler, jak si tady myslí. Moje pravé jméno je Kilton, chlapče.

Möbius na něj vyděšeně vytřeští oči.

MÖBIUS Alec Jasper Kilton?
NEWTON Správně.
MÖBIUS Zakladatel teorie vztahů?

Möbius přistoupí ke stolu.

MÖBIUS Jak jste se sem dostal?
NEWTON Předstíral jsem šílenství.
MÖBIUS Abyste mě — špehoval?
NEWTON Abych přišel na kloub vašemu šílenství. Mou bezvadnou němčinu mně vtloukli do hlavy v táboře naší tajné služby, byla to strašlivá práce.
MÖBIUS A protože ubohá sestra Dorothea objevila pravdu, tak jste ji —
NEWTON Ano. A je mi toho strašně líto.
MÖBIUS Chápu.
NEWTON Rozkaz je rozkaz.
MÖBIUS Samozřejmě.
NEWTON Nemohl jsem jednat jinak.
MÖBIUS Ovšemže ne.
NEWTON V sázce bylo mé poslání, nejtajnější akce naší tajné služby. Musel jsem zabít, abych se vyvaroval sebemenšího podezření. Sestra Dorothea už mě nepokládala za blázna, šéflékařka jen za částečně chorého, musel jsem tedy dokázat své šílenství tou vraždou. Poslyšte, to poulet à la broche je ale opravdu výtečné.

Z pokoje č. 2 je slyšet Einsteinovy housle.

MÖBIUS Einstein už zase hraje.
NEWTON Bachovu Gavottu.
MÖBIUS Vystydne mu to.

NEWTON Jen nechte toho blázna klidně hrát.
MÖBIUS To má být výhrůžka?
NEWTON Nesmírně si vás vážím. Bylo by mi velmi líto, kdybych musel energicky zakročit.
MÖBIUS Máte příkaz mě unést?
NEWTON V případě, že se potvrdí podezření naší tajné služby.
MÖBIUS A to je?
NEWTON Pokládají vás totiž za nejgeniálnějšího fyzika naší doby.
MÖBIUS Jsem jen nervově těžce chorý člověk, Kiltone, nic víc.
NEWTON Naše tajná služba je jiného mínění.
MÖBIUS A co si o mně myslíte vy?
NEWTON Pokládám vás prostě za největšího fyzika všech dob.
MÖBIUS A jak přišla vaše tajná služba na mou stopu?
NEWTON Mou zásluhou. Náhodou jsem četl vaši disertační práci o základech nové fyziky. Nejdřív jsem považoval to pojednání za hříčku. Potom jako by mi spadly šupiny s očí. Měl jsem před sebou nejgeniálnější dokument nové fyziky. Začal jsem pátrat po autorovi a nemohl jsem ho najít. Tak jsem informoval tajnou službu, a ta ho našla.
EINSTEIN Nebyl jste jediným čtenářem té disertační práce, Kiltone.

Objeví se úplně nepozorován a vyjde s houslemi v podpaží a se smyčcem v ruce z pokoje č. 2.

EINSTEIN Já totiž taky nejsem blázen. Dovolte, abych se představil. Jsem rovněž fyzik. Člen tajné služby. Ale poněkud jiné. Mé jméno je Joseph Eisler.
MÖBIUS Objevitel Eislerova efektu?
EINSTEIN Ten.
NEWTON Nezvěstný od roku devatenáct set padesát.
EINSTEIN Dobrovolně.

Newton najednou drží v ruce revolver.

NEWTON Smím vás prosit, Eislere, abyste si stoupl čelem ke stěně?

EINSTEIN Ale ovšem.

Pomalu přistoupí ke krbu, položí housle a smyčec na římsu, potom se prudce obrátí, v ruce má revolver.

EINSTEIN Můj milý Kiltone. Protože oba dva, jak se domnívám, umíme jaksepatří zacházet se zbraněmi, neměli bychom se přece jen pokud možno vyhnout souboji, co myslíte? Rád odložím svůj browning, jestli i vy odložíte svůj kolt —

NEWTON Souhlasím.

EINSTEIN Za mříž krbu ke koňaku. Pro případ, že by náhle přišli ošetřovatelé.

NEWTON Dobrá.

Oba odloží své revolvery za mříž krbu.

EINSTEIN Udělal jste mi pěknou čáru přes rozpočet, Kiltone. Já jsem vás měl doopravdy za blázna.

NEWTON Budiž vám útěchou, že já vás taky.

EINSTEIN Ledacos nevyšlo. Například ta věc se sestrou Irenou dnes odpoledne. Začala mít podezření a tím byl její rozsudek smrti zpečetěn. Je mi toho strašně líto.

MÖBIUS Chápu.

EINSTEIN Rozkaz je rozkaz.

MÖBIUS Samozřejmě.

EINSTEIN Nemohl jsem jednak jinak.

MÖBIUS Ovšemže ne.

EINSTEIN I moje poslání bylo v sázce, také nejtajnější akce mé tajné služby. Neposadíme se?

NEWTON Posaďme se.

Posadí se ke stolu vlevo, Einstein vpravo.

MÖBIUS Mám za to, Eislere, že i vy mě budete chtít nutit —

EINSTEIN Ale Möbie.

MÖBIUS — přimět k tomu, abych navštívil vaši zem.

EINSTEIN Vždyť i my vás považujeme za největšího ze všech

fyziků. Ale teď už jsem zvědavý na tu večeři. Pravá hostina na rozloučenou.

Naleje si polévku.

EINSTEIN Pořád ještě nemáte chuť, Möbie?

MÖBIUS Ale ano. Najednou. Teď, když jste na všechno přišli.

Posadí se ke stolu doprostřed, rovněž si naleje polévku.

NEWTON Burgundské, Möbie?

MÖBIUS Nalejte mi.

Newton nalévá.

NEWTON Já se pustím do toho cordon bleu.

MÖBIUS Jen se neostýchejte.

NEWTON Dobré chutnání.

EINSTEIN Dobré chutnání.

MÖBIUS Dobré chutnání.

Jedí. Zprava přicházejí tři ošetřovatelé, vrchní ošetřovatel se zápisníkem.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pacient Beutler!

NEWTON Zde.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pacient Ernesti!

EINSTEIN Zde.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pacient Möbius!

MÖBIUS Zde.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Vrchní ošetřovatel Sievers, ošetřovatel Murillo, ošetřovatel McArthur.

Zastrčí zase zápisník.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Na pokyn úřadů je nutno provést určitá bezpečnostní opatření. Murillo, mříže.

Murillo spustí u okna mříž. Místnost se najednou podobá vězení.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL McArthure, zavřít.

McArthur zamkne mříž.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Mají pánové na noc ještě nějaké přání? Pacient Beutler?

NEWTON Ne.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pacient Ernesti?

EINSTEIN Ne.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pacient Möbius?

MÖBIUS Ne.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Pánové. Poroučím se. Dobrou noc.

Tři ošetřovatelé odejdou. Ticho.

EINSTEIN Bestie.

NEWTON V parku číhají ještě další obři. Už jsem je dlouho pozoroval z okna.

Einstein vstane a prohlíží mříž.

EINSTEIN Solidní. Speciální zámek.

Newton jde ke dveřím svého pokoje, otevře je, nahlédne dovnitř.

NEWTON Před mým oknem je také najednou mříž. Jako přičarovaná.

Otevře další dvoje dveře v pozadí.

NEWTON U Eislera taky. I u Möbia.

Jde ke dveřím vpravo.

NEWTON Zavřeno.

Opět se posadí. Einstein také.

EINSTEIN Jsme v pasti.

NEWTON To dá rozum. Kvůli těm našim ošetřovatelkám.

EINSTEIN Z toho blázince se teď dostaneme už jen spojenými silami.

MÖBIUS Ale já odtud nechci uprchnout.

EINSTEIN Möbie—

MÖBIUS Nemám k tomu nejmenší důvod. Naopak. Jsem se svým osudem spokojen.

Mlčení.

NEWTON Ale já s ním nejsem spokojen, což je jistě dost důležité, nemyslíte? Všechna čest vašim osobním pocitům, ale jste génius a jako takový patříte všem. Pronikáte do nových oblastí fyziky. Ale vy jste si přece vědu nepropachtoval. Vaší povinností je otevřít dveře i nám, kteří nejsme géniové. Pojďte se mnou, do roka vás navlékneme do fraku, dopravíme do Stockholmu a dostanete Nobelovu cenu.

MÖBIUS Vaše tajná služba je nezištná.

NEWTON Připouštím, Möbie, že na ni působí především domněnka, že jste rozluštil problém gravitace.

MÖBIUS Souhlasí.

Ticho.

EINSTEIN A to říkáte tak klidně?

MÖBIUS A jak to mám jinak říct?

EINSTEIN Moje tajná služba se domnívá, že jste přišel na jednotnou teorii elementárních částic —

MÖBIUS I vaši tajnou službu mohu uklidnit. Jednotná teorie gravitačních polí je objevena.

Newton si setře ubrouskem pot s čela.

NEWTON Základní formule světa.

EINSTEIN K popukání. Už léta se marně pokoušejí hordy dobře placených fyziků v obrovských státních laboratořích postoupit ve fyzice kupředu a vy to vyřídíte jen tak en passant u psacího stolu v blázinci.

Rovněž si utírá ubrouskem pot s čela.

NEWTON A systém všech možných objevů, Möbie?

MÖBIUS Také existuje. Sestavil jsem jej ze zvědavosti, jako praktické kompendium k svým teoretickým pracím. Nač si mám hrát na nevinného? To, co si myslíme, má své následky. Bylo mou povinností studovat důsledky, které by mohla mít

moje teorie polí a nauka o gravitaci. Výsledek je katastrofální. Kdyby se lidé zmocnili výsledků mého bádání, byly by uvolněny nové, nepředstavitelné zdroje energie a umožněna technika, jakou si ani nejpustší fantazie nedokáže představit.

EINSTEIN Tomu se dá asi těžko zabránit.

NEWTON *Jde jen o to, kdo bude první.*

Möbius se zasměje.

MÖBIUS Vy byste asi tohle štěstí přál své tajné službě a generálnímu štábu, který stojí za ní, co, Kiltone?

NEWTON Proč ne? K tomu, abych navrátil největšího fyzika všech dob kolektivu fyziků, k tomu je mi dobrý každý generální štáb. Jde o svobodu naší vědy a o nic jiného. Nezáleží na tom, kdo tuto svobodu zaručí. Sloužím každému systému, když mě nechá na pokoji. Já vím, dneska se mluví o odpovědnosti fyziků. Najednou máme strach a začínáme být morální. To je nesmysl. Máme vykonat pionýrskou práci a nic víc. Bude-li lidstvo umět jít cestou, kterou mu razíme, je jeho věc, ne naše.

EINSTEIN Připouštím. Máme vykonat pionýrskou práci. To je i moje mínění. Ale nemůžeme se vyhnout odpovědnosti. Odevzdáváme lidstvu obrovské mocenské prostředky. A to nám dává právo klást podmínky. Musíme se stát politiky síly, protože jsme fyzikové. Musíme rozhodnout, v čí prospěch použijeme své vědy, a já se rozhodl. Ale vy, Kiltone, jste žalostný estét. Proč se nedáte k nám, když vám záleží jen na svobodě vědy? Ani my si už dávno nemůžeme dovolit poručníkovat fyzikům. I my potřebujeme výsledky. I náš politický systém musí zobat vědě z ruky.

NEWTON Oba naše politické systémy, Eislere, musí teď především zobat z ruky Möbiovi.

EINSTEIN Naopak. On bude muset poslouchat nás. My dva ho konečně držíme v šachu.

NEWTON Opravdu? Spíš držíme mnohem víc v šachu sami sebe. Naše tajné služby měly bohužel stejný nápad. Jen si nic nepředstírejme. Musíme uvážit tu nemožnou situaci, do které jsme se tím dostali. Půjde-li Möbius s vámi, nemohu proti

tomu nic dělat, protože byste tomu zabránil. A vy byste nemohl dělat nic, kdyby se Möbius rozhodl v můj prospěch. Tady může volit on a ne my.

Einstein slavnostně povstane.

EINSTEIN Přinesme revolvery.

Newton se rovněž zvedne.

NEWTON Bojujme.

Newton přinese z krbu oba revolvery, podá Einsteinovi jeho zbraň

EINSTEIN Je mi líto, že ta záležitost končí krvavě. Ale my musíme střílet. Na sebe a na strážce beztoho také. V krajním případě i na Möbia. I když je nejdůležitějším mužem na světě, ale jeho rukopisy jsou důležitější.

Hrobové ticho.

MÖBIUS Mé rukopisy? Já je spálil.

Hrobové ticho.

EINSTEIN Spálil?

MÖBIUS *v rozpacích* Prve. Než přišla policie. Abych měl jistotu.

Einstein vybuchne v zoufalý smích.

EINSTEIN Spálil.

Newton zuřivě vykřikne.

NEWTON Práci patnácti let.

EINSTEIN To je k zbláznění.

NEWTON Oficiálně už blázni jsme.

Oba zastrčí revolvery a posadí se zničeně na pohovku.

EINSTEIN A tím jsme vám s konečnou platností vydáni na milost, Möbie.

NEWTON A proto jsem musel uškrtit ošetřovatelku a naučit se německy.

EINSTEIN Zatímco mě učili fidlat na housle: hotová muka pro tak dokonale nemuzikálního člověka.

MÖBIUS Nebudeme jíst dál?

NEWTON Přešla mě chuť.

EINSTEIN Škoda toho cordon bleu.

Möbius vstane.

MÖBIUS Jsme tři fyzikové. Rozhodnutí, ke kterému musíme dospět, je rozhodnutí mezi fyziky. Musíme postupovat vědecky. Nesmíme se dát ovlivnit domněnkami, musíme se řídit logickými závěry. Musíme se pokusit nalézt rozumné řešení. Nemůžeme si dovolit žádnou chybu v myšlení, protože chybný závěr by nutně vedl ke katastrofě. Východisko je jasné. Všichni tři máme před očima stejný cíl, avšak naše taktika je různá. Cílem je pokrok fyziky. Vy, Kiltone, jí chcete zajistit svobodu a upíráte jí odpovědnost. Naproti tomu vy, Eislere, podřizujete fyziku ve jménu odpovědnosti mocenské politice jisté země. Jak je tomu ale doopravdy? Mám-li se rozhodnout, žádám určité informace.

NEWTON Několik nejslavnějších fyziků vás očekává. Plat a ubytování ideální, krajina vražedná, ale klimatická zařízení výborná.

MÖBIUS Jsou ti fyzikové svobodni?

NEWTON Můj milý Möbie. Tihle fyzikové prohlašují, že jsou ochotni rozluštit vědecké problémy, které jsou rozhodující pro obranu země. Musíte proto chápat —

MÖBIUS Tedy nejsou svobodni.

Obrátí se k Einsteinovi.

MÖBIUS Josephe Eislere, vy provozujete politiku síly. K tomu však patří moc. Máte ji?

EINSTEIN Vy mi nerozumíte, Möbie. Moje politika síly je právě v tom, že jsem se zřekl své moci ve prospěch jedné strany.

MÖBIUS Můžete tu stranu usměrnit, jak to žádá váš smysl pro odpovědnost, anebo je tu nebezpečí, že budete touto stranou usměrněn?

EINSTEIN Möbie! To je přece směšné. Mohu přirozeně jen doufat, že strana uposlechne mé rady, nic víc. Vždyť bez naděje není možné žádné politické stanovisko.

MÖBIUS Jsou aspoň vaši fyzikové svobodni?

EINSTEIN Protože i oni pracují pro obranu země...

MÖBIUS Zvláštní. Každý mi vychvaluje jinou teorii, ale skutečnost, která se mi nabízí, je táž: vězení. To tedy dávám přednost svému blázinci. Ten mi dává aspoň jistotu, že mě nebudou zneužívat politikové.

EINSTEIN Nějaké riziko musí člověk na sebe vzít.

MÖBIUS Existují věci, které nelze riskovat: Zánik lidstva je jednou z nich. Co natropí svět se zbraněmi, které už má, to víme. Co by natropil s těmi, ke kterým bych mu dopomohl já, to si můžeme představit. A podle toho jsem jednal. Byl jsem chudý. Měl jsem ženu a tři děti. Na universitě mě čekala sláva, v průmyslu peníze. Obě cesty byly příliš nebezpečné. Byl bych musel zveřejnit své práce, a důsledkem toho by byl převrat v naší vědě a zhroucení hospodářské struktury. Smysl pro odpovědnost mě přiměl volit jinou cestu. Nechal jsem plavat svou akademickou kariéru i průmysl, a rodinu jsem přenechal jejímu osudu. Volil jsem bláznovskou čapku. Předstíral jsem, že se mi zjevuje král Šalomoun, a tak mě zavřeli do blázince.

NEWTON To přece není řešení.

MÖBIUS Rozum vyžadoval tento krok. Věda došla k hranicím poznatelnosti. Známe několik naprosto přesných zákonů, několik základních vztahů mezi nepochopitelnými jevy, to je všechno, obrovský zbytek zůstává tajemstvím nepřístupným rozumu. Došli jsme na konec své cesty. Ale lidstvo tak daleko ještě není. My jsme se probojovali kupředu, ale za námi není nikdo, narazili jsme na prázdnotu. Z naší vědy se stala strašlivá věc, naše bádání je nebezpečné, naše poznatky smrtelné. Pro nás fyziky už existuje jen kapitulace před skutečností. A ta nás nedorostla. Ta na nás ztroskotá. Musíme vzít své vědění zpět a já je zpět vzal. Žádné jiné řešení neexistuje, ani pro vás ne.

EINSTEIN Co tím chcete říct?

MÖBIUS Že musíte zůstat se mnou v blázinci.
NEWTON My?
MÖBIUS Vy oba.

Mlčení.

NEWTON Möbie! Nemůžete přece od nás žádat, abychom tady věčně —
MÖBIUS Máte tajné vysílačky?
EINSTEIN No a?
MÖBIUS Podáte zprávu svým chlebodárcům. Že jste se zmýlili. Že jsem opravdu blázen.
EINSTEIN Pak jsme tu ale na doživotí. Po zkrachovaných špiónech ani pes neštěkne.
MÖBIUS Má jediná možnost, jak zůstat přece jen v úkrytu. Jen v blázinci jsme ještě svobodni. Jen v blázinci smíme ještě myslet. Na svobodě jsou naše myšlenky třaskavinami.
NEWTON My přece nejsme blázni.
MÖBIUS Ale vrazi.

Ti dva na něho ohromeně pohlédnou.

NEWTON Protestuji!
EINSTEIN To byste neměl říkat, Möbie!
MÖBIUS Kdo vraždí, je vrah, a my jsme vraždili. Každý z nás měl nějaký příkaz, který ho přivedl do tohoto ústavu. Každý z nás zabil z určitého důvodu svou ošetřovatelku. Vy proto, aby nebylo ohroženo vaše tajné poslání, já proto, že sestra Monika ve mě věřila. Pokládala mě za zneuznaného génia. Nechápala, že dnes je povinností génia zůstat zneuznaný. Zabít je něco strašného. Já zabil proto, aby se nerozpoutalo vraždění ještě strašlivější. Nyní jste přišli vy. Vás odstranit nemohu, ale přesvědčit snad ano. Mají být naše vraždy nesmyslné? Buď jsme obětovali, nebo vraždili. Buď zůstaneme v blázinci, anebo se ze světa stane blázinec. Buď zmizíme z pamětí lidí, anebo zmizí lidstvo.

Mlčení.

NEWTON Möbie!

MÖBIUS Kiltone?
NEWTON Tenhle ústav, ti strašliví ošetřovatelé. Ta hrbatá lékařka!
MÖBIUS No a?
EINSTEIN Zavřít nás jako divou zvěř!
MÖBIUS Jsme divá zvěř. Nás nesmějí pustit mezi lidi.

Mlčení.

NEWTON Opravdu není jiného východiska?
MÖBIUS Není.

Mlčení.

EINSTEIN Johanne Wilhelme Möbie. Já jsem slušný člověk. Zůstanu.

Mlčení.

NEWTON Já zůstanu taky. Navždycky.

Mlčení.

MÖBIUS Děkuji vám. Pro tu malou šanci, kterou teď svět přece ještě má, aby z toho vyvázl.

Pozvedne svou sklenku.

MÖBIUS Na naše ošetřovatelky!

Všichni slavnostně povstanou.

NEWTON Připíjím Dorothei Moserové.
DRUZÍ DVA Na sestru Dorotheu!
NEWTON Dorotheo! Musel jsem tě obětovat. Dal jsem ti smrt za tvou lásku! Teď chci dokázat, že jsem tě hoden.
EINSTEIN Připíjím Ireně Straubové.
DRUZÍ DVA Na sestru Irenu!
EINSTEIN Ireno! Musel jsem tě obětovat. Chci jednat rozumně, abych uctil tvou oddanost.
MÖBIUS Připíjím Monice Stettlerové.
DRUZÍ DVA Na sestru Moniku!
MÖBIUS Moniko! Musel jsem tě obětovat. Tvá láska nechť

žehná přátelství, které jsme uzavřeli my tři fyzikové v tvém jménu. Dej nám sílu, abychom jako blázni věrně střežili tajemství naší vědy.

Pijí, postaví sklenky na stůl.

NEWTON A teď se proměňme znovu v blázny. Strašme dál jako Newton.
EINSTEIN Fidlejme dál Kreislera a Beethovena.
MÖBIUS Ať se opět zjevuje Šalomoun.
NEWTON Blázni, ale moudří.
EINSTEIN Zajatci, ale svobodní.
MÖBIUS Fyzikové, ale nevinní.

Tři fyzikové si pokynou na pozdrav, odejdou do svých pokojů. Místnost je prázdná. Zprava přicházejí McArthur a Murillo. Oba dva teď mají černé uniformy s čepicemi a pistole. Sklízejí se stolu. McArthur odtlačí vozík s nádobím doprava. Murillo postaví kulatý stůl před okno vpravo, na něj položí převrácené židle, jako když se uklízí v hostinci. Potom i Murillo odejde vpravo. Místnost je opět prázdná. Potom přichází zprava doktorka Mathilda von Zahnd jako vždy v bílém lékařském plášti a se stetoskopem. Ohlédne se. Konečně přichází ještě Sievers, rovněž v černé uniformě.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Boss.
SLEČNA DOKTORKA Sieversi, ten obraz.

McArthur a Murillo přinesou velký portrét v těžkém zlatém rámu, který představuje jakéhosi generála. Sievers sundá starý portrét a pověsí nový.

SLEČNA DOKTORKA Generálu Leonidovi von Zahnd tu bude líp než u žen. Vypadá pořád ještě velkolepě, ta stará vojna, i přes svůj basedow. Miloval hrdinskou smrt a něco takového se v tomhle domě teď přece odehrálo.

Pozoruje obraz svého otce.

SLEČNA DOKTORKA Zato tajný rada teď přijde do ženského oddělení k milionářkám. Zatím ho postavte na chodbu.

McArthur a Murillo vynesou obraz vpravo.

SLEČNA DOKTORKA Generální ředitel Fröben a jeho hrdinové už přišli?
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Čekají v zeleném salónu. Mám připravit sekt a kaviár?
SLEČNA DOKTORKA Koryfejové tu nejsou proto, aby hýřili, ale aby pracovali.

Posadí se na pohovku.

SLEČNA DOKTORKA Teď zavolejte Möbia, Sieversi.
VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Rozkaz, boss.

Jde k pokoji č. 1, otevře dveře.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Möbius ven!

Objeví se Möbius. Je jako proměněný.

MÖBIUS Posvátná noc. Temně modrá a zbožná. Noc mocného krále. Jeho bílý stín vystupuje ze stěny. Jeho oči září.

Mlčení.

SLEČNA DOKTORKA Möbie. Podle příkazu státního návladního smím s vámi mluvit jen v přítomnosti ošetřovatele.
MÖBIUS Rozumím, slečno doktorko.
SLEČNA DOKTORKA Co vám mám říct, týká se i vašich kolegů.

McArthur a Murillo se vrátili.

SLEČNA DOKTORKA McArthure a Murillo. Přiveďte tamty dva.

McArthur a Murillo otevřou dveře č. 2 a 3.

MURILLO a MC ARTHUR Ven!

Přicházejí Newton a Einstein. Také jako proměnění.

NEWTON Tajuplná noc. Nekonečná a vznešená. Mříží mého okna jiskří Jupiter a Saturn. Zjevují zákony vesmíru.

EINSTEIN Šťastná noc. Utěšená a dobrá. Hádanky mlčí, otázky zmlkly. Chtěl bych hrát na housle a nikdy nepřestat.

SLEČNA DOKTORKA Alecu Jaspere Kiltone, Josephe Eislere, musím s vámi mluvit.

Oba na ni ohromeně zírají.

NEWTON Vy — víte?

Oba chtějí vytáhnout revolvery, Murillo a McArthur je odzbrojí.

SLEČNA DOKTORKA Váš rozhovor, pánové, byl odposlouchán; už dávno jsem měla podezření. McArthure a Murillo, přineste Kiltonovu a Eislerovu tajnou vysílačku.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Ruce vzhůru, vy tři!

Möbius, Einstein a Newton dají ruce vzhůru, McArthur a Murillo odejdou do pokoje č. 2 a 3.

NEWTON To je legrace!

Zasměje se. Sám. Děsivě.

EINSTEIN Já nevím —

NEWTON To je švanda!

Opět se zasměje. Zmlkne. McArthur a Murillo se vracejí s vysílačkami.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Ruce dolů!

Fyzikové uposlechnou. Mlčení.

SLEČNA DOKTORKA Reflektory, Sieversi.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Oukej, boss.

Pozvedne ruku. Zvenku ozáří reflektory fyziky pronikavým světlem. Současně zhasne Sievers světlo v místnosti.

SLEČNA DOKTORKA Vila je obklopena strážemi. Pokus o útěk nemá smysl.

K ošetřovatelům.

SLEČNA DOKTORKA Ven, vy tři!

Tři ošetřovatelé opustí místnost, odnesou zbraně a přístroje. Mlčení.

SLEČNA DOKTORKA Jen vy máte znát mé tajemství. Vy jediní z lidí. Protože už nezáleží na tom, budete-li to vědět.

Mlčení.

SLEČNA DOKTORKA *slavnostně* I mně se zjevoval zlatý král Šalomoun.

Tři fyzikové na ni ohromeně hledí.

MÖBIUS Šalomoun?

SLEČNA DOKTORKA Po všechna ta léta.

Newton se potichu zasměje.

SLEČNA DOKTORKA *se nedá zmást* Ponejprv v mé pracovně. Jednoho letního večera. Venku ještě svítilo slunce a v parku tloukl datel, když tu se najednou ke mně snesl zlatý král. Jako obrovitý anděl.

EINSTEIN Ona zešílela.

SLEČNA DOKTORKA Poznala jsem pravdu. Šalomoun vstal z mrtvých. Odhalil svou moudrost, aby Möbius vládl jeho jménem na zemi.

EINSTEIN Patří do blázince. Musí být internována.

SLEČNA DOKTORKA Ale Möbius zradil zlatého krále. Bál se. Zamlčel, co se dověděl, a byl zavržen. Neboť to, co mu zlatý král zjevil, nebylo žádné tajemství. Protože to bylo myslitelné. Všechno myslitelné bude jednou vymyšleno. Teď, anebo v budoucnosti. Zlatý král si jen nepřál, aby si to myslel někdo jiný. Mělo to zůstat jeho skutkem, prostředkem k jeho svaté světovládě, a tak vyhledal mě, služebnici svou.

EINSTEIN *důtklivě* Vy jste se zbláznila. Slyšíte, vy jste se zbláznila.

SLEČNA DOKTORKA Uposlechla jsem jeho rozkazu. Já byla lékařkou a Möbius mým pacientem. Mohla jsem s ním dělat, co jsem chtěla. Celá léta jsem ho omamovala a fotografovala jsem náčrtky zlatého krále, až jsem dostala i ty poslední stránky.

NEWTON Přeskočilo vám! Dokonale! Pochopte to konečně! *potichu* Nám všem přeskočilo.

SLEČNA DOKTORKA Potichu jsem konala svou povinnost. Zakládala jsem obrovské podniky, skupovala jednu továrnu za druhou a vybudovala mocný trust. Využiji vašeho systému všech možných objevů, Johanne Wilhelme Möbie.

MÖBIUS *důrazně* Slečno doktorko von Zahnd: jste nemocná. Šalomoun není skutečný. Nikdy se mi nezjevil.

SLEČNA DOKTORKA Lžete.

MÖBIUS Vymyslel jsem si ho jen proto, abych udržel v tajnosti své objevy.

SLEČNA DOKTORKA Vy ho zapíráte.

MÖBIUS Dejte si říct. Uznejte přece, že jste blázen.

SLEČNA DOKTORKA Právě tak málo jako vy.

MÖBIUS Pak musím vykřičet do světa pravdu. Využívala jste mě po všechna ta léta. Nestydatě. Dokonce i mou ubohou ženu jste za to nechala ještě platit.

SLEČNA DOKTORKA Jste bezmocný, Möbie. I kdyby váš hlas pronikl do světa, nebudou vám věřit. Protože pro veřejnost nejste nic jiného než nebezpečný blázen. Pro tu svou vraždu.

Tři fyzikové tuší pravdu.

MÖBIUS Monika?

EINSTEIN Irena?

NEWTON Dorothea?

SLEČNA DOKTORKA Využila jsem jen příležitosti. Vědění Šalomounovo muselo být zachráněno a vaše zrada potrestána. Musela jsem vás zneškodnit. Vašimi vraždami. Poštvala jsem na vás ty tři ošetřovatelky. S vaším jednáním jsem mohla počítat. Dalo se s vámi jednat jako s automaty a zabíjeli jste jako kati.

Möbius se chce na ni vrhnout. Einstein ho zadrží.

SLEČNA DOKTORKA Nemá smysl, Möbie, vrhat se na mě. Právě tak jako bylo nesmyslné spálit rukopisy, které už byly v mém majetku.

Möbius se odvrátí.

SLEČNA DOKTORKA To, co vás obklopuje, už nejsou zdi léčebného ústavu. Tenhle dům je klenotnicí mého trustu. Obklopuje tři fyziky, kteří jediní kromě mne znají pravdu. Kdo vás drží na uzdě, nejsou ošetřovatelé v blázinci: Sievers je šéf mé policie. Sami jste se utekli do svého vězení: Šalomoun myslel skrze vás, jednal skrze vás a teď vás zničí. Mým prostřednictvím.

Mlčení.

SLEČNA DOKTORKA Avšak já přejímám jeho moc. Já se nebojím. Můj ústav je plný šílených příbuzných, ověšených šperky a řády. Já jsem poslední normální člen rodiny. Konec. Neplodná, hodící se už jen k lásce k bližním. Tu se nade mnou smiloval Šalomoun. On, který měl tisíc žen, vyvolil si mě. Teď budu mocnější než moji předkové. Můj trust bude vládnout, podmaní si země, kontinenty, vykořistí bohatství sluneční soustavy, poletí k mlhovině Andromedy. Vyšlo to. Ne ve prospěch světa, ale ve prospěch jedné hrbaté staré panny.

Zazvoní malým zvonkem. Zprava přijde vrchní ošetřovatel.

VRCHNÍ OŠETŘOVATEL Rozkaz, boss?

SLEČNA DOKTORKA Pojďme, Sieversi. Správní rada čeká. Světový podnik startuje, produkce se rozjíždí.

Odejde s vrchním ošetřovatelem vpravo. Tři fyzikové jsou sami. Ticho. Je dohráno. Mlčení.

NEWTON To je konec.

Posadí se na pohovku.

EINSTEIN Svět padl do rukou bláznivé psychiatričky.

Posadí se k Newtonovi.

MÖBIUS Co bylo jednou myšleno, nedá se vzít zpět.

Möbius se posadí do křesla vlevo od pohovky. Mlčení. Fyzikové upřeně zírají před sebe. Potom začnou mluvit docela klidně, samozřejmě, prostě se představují obecenstvu.

NEWTON Jsem Newton. Sir Isaac Newton. Narozen 4. ledna

1643 ve Woolsthorpu u Granthamu. Jsem presidentem Royal Society. Ale kvůli tomu nemusí nikdo povstávat. Napsal jsem: Matematické základy přírodních věd. Řekl jsem: Hypotheses non fingo. V experimentální optice, v teoretické mechanice a ve vyšší matematice nejsou moje objevy bez důležitosti, ale otázku o podstatě přitažlivosti jsem musel nechat otevřenou. Psal jsem také teologické knihy. Poznámky k proroku Danielovi a k Janově Apokalypse. Jsem Newton. Sir Isaac Newton. Jsem presidentem Royal Society.

Vstane a odejde do svého pokoje.

EINSTEIN Jsem Einstein. Profesor Albert Einstein. Narozen 14. března 1879 v Ulmu. 1902 jsem se stal expertem Patentního úřadu v Bernu. Tam jsem vybudoval svou speciální teorii relativity, která změnila fyziku. Potom jsem se stal členem Pruské akademie věd. Později se ze mne stal emigrant. Protože jsem žid. Ode mne pochází vzorec $E = mc^a$, klíč k přeměně hmoty v energii. Miluji lidi a housle, ale na můj popud sestrojili atomovou bombu. Jsem Einstein. Profesor Albert Einstein. Narozen 14. března 1879 v Ulmu.

Vstane a odejde do svého pokoje. Potom je slyšet, jak hraje na housle. Kreislera. Lásky žal.

MÖBIUS Jsem Šalomoun. Jsem ubohý král Šalomoun. Kdysi jsem byl nesmírně bohatý, moudrý a bohabojný. Před mou mocí chvěli se mocní tohoto světa. Byl jsem knížetem míru a spravedlnosti. Avšak moje moudrost zničila mou bohabojnost, a když už jsem se nebál Boha, zničila moje moudrost i mé bohatství. Nyní jsou mrtva města, nad nimiž jsem vládl, moje říše, která mi byla svěřena, je prázdnou, namodralou pouští, a kdesi kolem malé, žluté, bezejmenné hvězdy krouží nesmyslně, bez ustání radioaktivní Země. Jsem Šalomoun, jsem Šalomoun, jsem ubohý král Šalomoun.

Odejde do svého pokoje. Nyní je salón prázdný. Je slyšet už jenom Einsteinovy housle.

KONEC

21 BODŮ K FYZIKŮM

1 Nevycházím z teze, ale z příběhu.
2 Vycházíme-li z příběhu, musíme jej domyslet do konce.
3 Příběh je tehdy domyšlen do konce, nastane-li v něm obrat k nejhoršímu.
4 Nejhorší možný obrat nelze předvídat. Nastává náhodou.
5 Dramatikovo umění je v tom, umístit náhodu do děje co možno nejúčinněji.
6 Nositeli dramatického děje jsou lidé.
7 Náhodou v dramatickém ději rozumíme, kdy a kde kdo koho náhodou potká.
8 Čím promyšleněji lidé jednají, tím účinněji je může postihnout náhoda.
9 Promyšleně jednající lidé chtějí dosáhnout určitého cíle. Náhoda je postihne nejhůře, jestliže jejím působením dosáhnou opaku svého cíle: toho, čeho se obávali, čemu se chtěli vyhnout *(např. Oidipus)*.
10 Takový příběh je sice groteskní, ale nikoli absurdní *(příčící se smyslu)*.
11 Je paradoxní.
12 Stejně jako logikové, nemohou se ani dramatikové vyhnout paradoxu.
13 Stejně jako logikové, nemohou se ani fyzikové vyhnout paradoxu.
14 Drama o fyzicích musí být paradoxní.
15 Jeho cílem nemůže být obsah fyziky, nýbrž pouze její důsledky.
16 Obsah fyziky se týká fyziků, její důsledky všech lidí.
17 Co se týká všech, mohou řešit jen všichni.
18 Každý pokus jednotlivce řešit sám pro sebe to, co se týká všech, musí ztroskotat.
19 V paradoxu se jeví skutečnost.
20 Kdo je proti paradoxu, vydává se napospas skutečnosti.
21 Dramatické básnictví může diváka přelstít, aby se vydal napospas skutečnosti, ale nemůže diváka přimět, aby jí čelil nebo ji dokonce překonal.